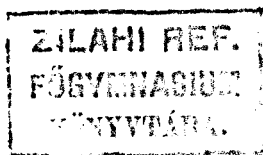

HUNYADI JÁNOS

EREDETE.

OLVASTA

AZ ACADEMIÁBAN, MÁJUS 24. 1851.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G. TELEKI JÓZSEF,

M. ACAD. ELNÖK.

BCU Cluj-Napoca

4060 024 2898

Töredék a szerzőnek „Hunyadiak kora Magyarországon“ című nagyobb munkájából.

PESTEN.

EISENFELS ÉS EMICH KÖNYVNYOMDÁJA.

671882

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hunyadi János eredetét, nemzetségét, még mindig homály fedi, s ennek tökéletes elosztatásához oklevelek és hiteles adatok fogyatkozásában nem is igen lehet reményünk. Történeti tényt szilárdúl okoskodásokra alapítani helytelenség. Hogy e részbeli véleményünket inkább mint elhatározott állításunkat, mennyire lehet, alapokra építhessük és legalább hihetőségig bebizonyíthassuk: szükséges származása iránt némelly közönséges észrevételeket előre bocsátani.

Az egykorú írók és oklevelek egyhangúlag bizonyítják, hogy Hunyadi János nem vette eredetét valamely előkelő fényes családból ¹⁾. Egyenesen erre mutat az is, hogy anyja első férjének halála után egy ismeretlen nemzetséggű Csolnokosi Jariszló nevű emberhez ment férjhez ²⁾, ki már Hunyadi Jánostól nyerte adománylevelét Csolnokos helysége iránt ³⁾, valamint mind azon kiváltságokat is, mellyek-

¹⁾ Maga a méhben hagyott László király a görögényi és dévai uradalmaokról szóló adománylevelében nyilván mondja róla: „Studuit, ut quo plurimi aliena ope et suorum majorum titulis irrumpunt, eo suis sudoribus, virtute, ingenio et vigiliis ascenderet, plurimum gloriæ genus existimans præluere posteris et nascentis nominis decus ac dignitatem eidem adferre.” *Spieß, Aufhlaer.* 268. l. Hasonl. *Chalkokondylasz Lib. V.* 256. l. *Acneas Sylvius is Europa I. könyv.* 390. l. azt mondja róla: „haud altis ortus natalibus.” Hasonlólag fejezi ki magát ugyanő, *Hist. Boh. LXXII. fej.* 143. l. *Dlugoss* (deákosan Longinus, megholt 1480. maj. 29. *Kaprinai, Hist. Dipl. II. d.* 206. l. és *Katona. Hist. Crit. VI. d.* 1171. l.) I. d. XII. könyv. 756. l. így szól róla: „homo obscuro loco natus;“ hasonlólt állít, még pedig nem minden gúny nélkül ugyanő Mátyásról. II. d. XIII. könyv. 221. l.

²⁾ A Csolnokosiakkali atyafiságát elismeri Hunyadi J. 1447. *Fejér, Hunyadi. III. l. Gebhardi, Gesch. von Ung. III. d.* 34. l. ezen Jariszlót oláhnak mondja, a mi nem lehetetlen, de bizonyítva semmikép sincs, és anyja bizonyos, hogy a későbbi Csolnokosiak magyaroknak tartották magokat.

³⁾ Az adománylevelél 1446. kelt: *Arpadia. II. 43. Fejér, Hunyadi 91. és 99. l.* A beigtató levelet 1446-ról említi *Benkő, Transylv. I. d.* 566. l.

nek használatában még most is megvagyunk a csolnokosi közbirtokosok ¹⁾ és így törzsöke lett a Csolnokosi-nemzetségnek ²⁾. Ebből azonban azt következtetni, hogy Hunyadi egészen alacsony születésű volt volna, még sem lehet. Oklevelekből tudjuk ugyanis, hogy a holló czímerrel már elei éltek ³⁾, Hunyadiot bírták és már apja udvari lovag (miles aulicus, fényes udvari hivatal, mint annak idejében megmutatjuk) volt ⁴⁾. Több egykorú írók nyilván mondják, hogy nemzetsége nem volt egészen ismeretlen ⁵⁾, de különben is mint egészen új ember, még fiatal korában nem nyerte volna el

¹⁾ Ezek szerint jobbágyaik adót nem fizetnek, főben járó pereit ezeknek magok látják el, azokat egyenesen a királyi táblára viszik fel, és a királyi parancsolatoknak csak akkor van kötelező ereje, ha pecsétjét az idősb Csolnokosi is rá nyomta. *Benkő e. h.* Hunyadi kormányzónak egy levelét 1448-ról, melly által Csolnokosi Voykot, alkalmasint Jariszló fiát, annak fiait és rokonait minden hadvisellettől, szolgálattól és adózástól felmenti s a mellyben egy hasonló felszabadító levélről tesz említést, közli *Benkő e. h. 567. l. Schwartner, Introd. in rem diplom. 367. l.* és *Fejér, Cod. Dipl. VIII. d. 2. kötet. IV. l.*, a két utolsó alkalmasint az elsőből, a nélkül azonban, hogy arról említést tennének.

²⁾ *Gebhardi (e. h. III. d. 34. l.)* szerint nem csak a Csolnokosi magyar, hanem a Sandroschwetzi, Sandruski vagy Sandretski, schlesieni és cseh nemzetségnek is lett törzsöke; azonban állítását semmivel sem bizonyítja, s így, különösen a körülményeket tekintve, inkább csatlakozhatunk azokhoz, kik az utolsót Corvin Jánostól származtatják. *Joh. Mellen und H. G. Burghard, Reihe Ung. Könige. 62. és 69. l.*

³⁾ A méhben hagyott László a besztercezi grófságról szóló oklevelében 1453-ról ezt mondja: „Si quidem ex gracia predecessorum nostrorum divorum Hungarie Regum prefatus Comes Joannes pro armis seu nobilitatis insigniis, progenitoribus suis et domui benefico munere collatis, corvum in campo flaveo seu celestino alam paululum elevan-tem suo colore naturali depictum ac formam annuli aurei in ore gestantem habuit.“ *Spiess, Archiv. Nebenarbeiten I. d. 177. l.*

⁴⁾ Egy 1409. kelt oklevél szerint, *Fejér, Cod. Dipl. X. VIII. 492. l.*, mellyről alább bővebben szólunk.

⁵⁾ Jangus Choniates genere natus erat non admodum obscuro. *Chalkokondylas (Corp. Script. Byzant.) V. könyv. 256. l.* Csekély, de nemes családból valónak mondja őt a Cillei grófok Évkönyve *Hahnál II. d. 704. l.* Janus non erat valde nobilis

Szilágyi Mihálynak, ki bár nem volt ekkor nádor, mint Kriebel állítja, de nem is volt erdélyi vajda, mint erre Tewrewk megjegyzi ¹⁾, mégis igen nevezetes birtokú, fényes rokonságú családból vette származását ²⁾; — hűgát Erzsébetet nőül ³⁾.

(tehát mégis nobilis) propinquitatis. *Rel. nunc. apost. Kovachich-nál Script. min. II. d. 28. l.* Janos — non era — — di troppo gentile (tehát mégis gentile) parentata, az eredeti szerint *Engelnél Geschichte von Slav. 14. l.*, melly különösen az által is megkülönbözteti magát, hogy a magyar nevek ninesenek benne annyira elferdítve, mint a deák fordításban. Ezen nevezetes munka Mátyás koronázása előtt íratott, mint kitetszik abból magából *Kovachichnál 28. l.* de kevéssel azelőtt, mert a korona kiváltásáról *29. l.* szól.

¹⁾ *Három értekezés Hunyadi Székely János születéséről 40. l.* Itt Tewrewk az vitatja, hogy Szilágyi Mihály még Zsigmond alatt Iktári Bethlen Buthi Domokos után lett volna erdélyi vajda; de én legalább ennek mi nyomába sem tudtam akadni, sőt tekintvén azt, hogy ő **1460.** fogatott el a törökök által és a következő évben nyakaztatott le Konstantinápolyban, mint annak idejében meglátjuk; ekkor tehát még szerfelett idős nem lehetett, kénytelen vagyok azt egyenesen kétségbe hozni. De különben is Iktári Bethlen Domokos *Huszthy András* szerint *Voyvodae Trans. in MS. 1452.* volt erdélyi vajda. *Haner köniql. Siebenb. 184. l.* Sőt Bethlen Gergely csakugyan Huszthy említett kézírata szerint **1445.** fordul elő mint erdélyi vajda és székely ispán, *Haner e. h.* és így mind a kettő jóval Hunyadi húzassága után.

²⁾ Már Zsigmond alatt bírta Horogszeg helységét osziályos rokonaival a Garázdákkal, mint alább bővebben meglátjuk. Hasonl. — *Hodor, Doboka Vármegye 84. l.* Zilágyi László bírta a két Posarast és Horogszeget, a Künság nevezetesen Hollos és Kunzalas mellett **1428.** *Extr. Dipl. Anolz. XXI. cs. 12. sz.* Ezen Szilágyi László bácsi főispán volt, testvérei voltak pedig Gergely, Mihály, Albert, Domokos és Sebestyén, kik birtokukról Bernolchiaknak is neveztetek; mindnyájoknak atyjok volt Miklós, ennek testvére Gergely, ki Szent-Királynak is neveztetik, nagyatyjok Lorand **1405.** *Extr. Dipl. Anolz. XV. cs. 11. és 16. sz.* Szép birtokuk volt Hevesben Zeweh, Fayzath, Fudo és Echéd helységeiben; ezekért cserélték el a Garázdákkal közösen Zsigmondtól Horogszeget **1408.** *Ugyanott XVI. 8.* Felesége volt Mihálynak Margit. Mátyás levele **1461.** *Fejér, Hunyadi 141. l.* még pedig Báthori István országhíró leánya. Budai káptalan levele **1464.** *Kaprinai e. h. II. 481. Fejér e. h. 243. Budai Ferencz, Polg. Lex. I. 160. l.*

³⁾ **1432** körül még mint udvari lovag (miles aulae); mert első születőjük László lenyakaztatásakor **24** éves volt. *Fejér, Hunyadi. 258. l.*

Ezen közönséges és tényül elfogadható észrevételeket szem előtt tartva, vizsgáljuk már most meg egyenként és részletesen a Hunyadi János szülési és azoknak származása iránt divatozó állításokat.

Azon vélemény, hogy ő Zsigmond császár titkos szerelmeskedéseinek egy szép erdélyi leányzóval köszönhető életét, már Boufin idejében divatozott ¹⁾. Ezt később Heltai, ki igaz történeteken alapuló előadást ígért, mesésen felezifrázva újítja meg ²⁾. Szerinte a szerelmes kalandokban gyönyörködő Zsigmond egy időben Erdélyben tartózkodván, unalmában megismerkedik egy csinos oláh leánnyal, és ezt enyelgésai közt teherbe ejti. Lebetegedése előtt kénytelen őt elhagyni; azonban róla és becsületéről gondoskodandó, őt egy nemes oláhhoz adja férjhez, egyszersmind pedig egy arany gyűrűvel ajándékozza meg, mellyel mint ismertető jellel küldje hozzá a születendő gyermeket. A kis Hunyadi János világra jöttével a boldog anya mindent fölfedeze férjének, ki szive jóságában mindenben megnyugszik, és a két házastárs ohajtva várja azon pillanatot, mellyben a gyermeket fejedelmi atyjához, a fényes császári lakba küldhesse. Egy visszás történeteske szinte véget vete már már teljesülő szép reményeiknek. A gyermek anyja ölében a fénylő jelgyűrűvel játszadozván, azt egy elrepülő tolvaj holló kezeiből kikapja s vele eltűnik. A jajgató hölgy unszolására férje az orzó madár után ered, azt ellövi s a becses ragadományt visszahozza. János később a csodásan megmentett gyűrűvel fejedelmi nemzójénél megjelenik, általa kegyesen fogadtatik és várakkal, falukkal ajándékoztatik meg. Ezen mesés történeteskét több különben tiszteletre méltó íróink, mint Liszt, Curaeus, Pethő s mások ³⁾ a régiebbek, Palma, Gebhardi, Benkő, Engel.

¹⁾ *Boufin, Hist. III. tiz. IX. könyv. 371. l.*

²⁾ *Heltai Gáspár, Magyar Krónika CXI. r. l. d. 334. l.*

³⁾ *Liszt, Adnot. ad Boufin. Korachichnál Script. min. I. d. 355. l.* azt mondja: potius patre Sigismundo et matre Valacha natus; alább pedig 336. l. haec vera est Mathiae genealogia, non illa a Romanis fecte deducta, neque Mathiae puduit unquam hoc fateri. —

Hormayr stb. ¹⁾ a későbbiek közül elfogadták. Ujabb iróink jelesebb része ezen állítást Hunyadi János életkora miatt gondolja egyenesen elvetendőnek ²⁾, mivel ő, mint Bonfin nyilván mondja, Demeter zágrábi püspöknél, később érsek és bíbornoknál, szolgált, mint apród ³⁾; már pedig ezen Demeter 1376 és 1379 közt volt zágrábi püspök ⁴⁾; felvén tehát, hogy Hunyadinak ekkor legalább kellett 12 esztendősnek lenni, 1368 körül jött a világra s így Zsigmonddal, ki épen ezen évben született, szinte egy idejű volt ⁵⁾. De

Curæus, Annal. Siles. I. d. 140. l. Pető, Magyar Krónika 69. l. A felséges Mátyás királynak, az nagyságos Hunyadi János fiának, jeles viselt dolgairól, életéről és haláláról való szép historia. Debreczen, 1574. *Benkőnél Transylvania I. d. 564. l. Theobald, Hussitenkrieg II. d. 62. Michael Neander in syn. chron. 137. l. Weingartner Jac. Fürstenspiegel I. d. 257. l. Christ. Manlius in Lusatia VI. Hoffmannál Script. Lus. I. d. I. köt. 359. l. stb.*

¹⁾ *Palma, Notitia Hung. II. d. 168, és 317. l. — Gebhardi Geschichte von Ung. III. d. 34. l.* bár előbb (II. d. 50. l.) azt állította volt, hogy Hunyadi János egy alacsony eredetű oláh volt volna Erdélyben. — *Benkő, Transylvania I. d. 559. l.* bár előbb (177. l.) más véleményt nyilatkoztatott volt. — *Engel, Geschichte v. Ungarn II. d. 188. és 189. l.* ugyanő *Gesch. der Val. und Mol. I. 158. l.* — *Hormayr, Oesterr. Plutarch II. 82. l. és Wien III. d. 3. köt. 121. l.* bár utolsó munkájában valamivel alább (175. l.) állításáról mintegy megfejtkezve azt mondja: „dessen Vater entweder Sigmund oder ein geringer walachischer Bojar war.“ — *Decsi, Osmanographia III. d. 164. l. — Schel, Gesch. von Oesterreich VII. 19. l. stb.*

²⁾ Legelőbb *Fasching, Nova Dacia II. d. 73. l.*, utána de őt nem említve *Pray, Annal. III. 186. l. — Kelz, Adnot. ad epist. LXII. Math. Corvini. — Besser, Dissert. de Joannis Hunyadi ortu et nativ. Katona, Hist. Critic. VII. d. 1. és köv. l.* és legujabban *Georch Illyés, Disquisitio Crit. Dissert. Baiero-Besserianae 4. l.*

³⁾ *Bonfin III. tiz. IV. könyve 304. l.*

⁴⁾ *Kerchelic, Hist. Episcop. Zagrab. 135. l. Mas. Pray, Specimen Hierarchiae II. d. 261. és 447. l.*

⁵⁾ Azért Tewrewk szerint *Három értekezés V. l.* Mátyás maga erre czélözva egyik levelében azt mondja, hogy atyjára sok olyanokat költöttek: quae etiam ratione temporum impossibilia esse facile conjiciuntur. Ezt ugyan mondja *Mátyás levelei I. részének LXII. száma alatt*; azonban mit értett rajta: meghatározni bajos; de hogy erre nem czélzott, a mondandók kétségen kívül teszik.

mi ezen okoskodásokat nem fogadhatjuk el, mivel a környülállások szerint, ha ezeket gondosan összevetjük, neki Zsigmondnál számos évvel fiatalabbnak kellett lenni. Ha ugyanis a feljebb mondottakhoz képest ő 1368 körül született volna, midőn meghalt (1456), szinte 90, sőt ha áll az, hogy ő előbb Csákiaknál, később Ferencz esanádi püspöknél volt szolgálatban ¹⁾ és így ekkor legalább is volt 20 esztendő, következőleg 1360 körül jött volna a világra, szinte száz éves lett volna; — Újlaki Miklósnak pedig, ki miután Hunyadi alatta kezdett Kapistrai szerint ²⁾ szolgálni, nem lehetett nála sokkal ifiabb és a ki 1475 után ³⁾ hihetőleg 1477-ben holt meg, mint annak idejében meglátjuk, legalább 110 esztendőt kellett volna élni. Ezekhez képest Hunyadinak Demeter zágrábi püspöknél tett szolgálata idejére, melly iránt igen alapos kétségeink vagynak, mitsem alapíthatunk, kivált miután a szinte egykorú Turóczi ⁴⁾ nyilván mondja, hogy ő nem volt idős, mikor megholt. Nem nyom többet Bessernek ⁵⁾ azon okoskodása, miszerint Hunyadi 1401. jött a világra, ezen idő körül pedig Zsigmond nem fordult meg Erdélyben, mert nagy hősiünek alapúl vett születési idejét semmivel sem bizonyítja. Mindamellet Heltai és követői meséjét megezáfolni épen nem nehéz. Már Bonfin nyilván mondja, hogy ezt a németek költötték a Hunyadi családra, a mindig irigykedő Cillei grófok ⁶⁾ alattomos mesterkedésére ⁷⁾. Heltai ugyan, mint állítja, előadását azoktól hallotta, kiknek szülői a kormányzó alatt szolgáltak ⁸⁾; de hogy itt a szülőket szoros értelem-

1) *Bonfin c. h. III. tiz. IX. könyv. 371. l.*

2) Kapistrai levele a pápához. *Waddingnál XII. d. 373. l.*

3) *Wagner, Collect. Genealog. Hist. 111. l.*

4) *Chron. IV. könyv. LVI. fej. 274. l.*

5) *Említett értekezésében 14. l.*

6) *Aeneas Sylvius, Hist. Boh. Cap. LXVI. 139. l.*

7) *Bonfin, III. tized, IX. könyv, 371. l.*

8) *Három értekezés. II. Kazinczy 33. l.* Kazinczynak ezen értekező levele gróf Desseffy Józsefhez kijött már előbb *Tudom. Gyűjt. 1818. I. 39. és köv. l.*

ban nem lehet vennünk, hanem azokon ösöket kell értenünk, bizonyos ¹⁾, és így az előadás hitelességéből is sokat veszt. Kétséget nem szenved továbbá, hogy Hunyadi főként Alberttől ²⁾ nyerte jószágait; már pedig Zsigmond, ha fia volt volna, bizonyosan megajándékozta terjedelmes fekvő jószágokkal, sőt fiu maradéka nem lévén, talán országait is reá szállítja ³⁾; Mátyás ellenben, ki természetes fiát nem csak nem tagadta meg, hanem magánál növeltette s utódjának is kijelelte, alkalmasint Zsigmondot nagyatyjának elfogadni nem állja, sőt a fényes rokonságot trónja megerősítésére örömmel is használja ez időben, midőn a természetes származás, különösen fejedelmek közt bectelenítőnek nem tartatott és az örökösödésből nem rekesztett ki ⁴⁾. De valóban ezen esetben a nagy lelkű, lovagias érzésű Hunyadit a legsötétebb háládatlanság bélyegétől nem menthetnök fel, hogy vérségéről megfelejtkezve Erzsébet ellen egy idegen mellett fogott fegyvert.

Decsi előadása, hogy Hunyadink Zsigmondnak Mária királynéval nemzett törvényes magzatja lett volna, kit dalmátországi fogságában szülvén, Palizsnai János vranai

1) Hunyadi 1456. holt meg, Heltai pedig 1574. és így 118 évvel később adta ki évráját.

2) *Katona e. h. VII. d. 16. l. — Bombardus, Topographia Magni Regni Hungariae 436. l. és Bél, Notit. Hungar. II. d. 307. 322, és 573. l.* azt állítják ugyan, hogy a szklabinai és likavai várakat, azt Turóczban ezt Liptóban, már Hunyadi János bírta volna Zsigmond ajándékából, az elsőre még megjegyevén, mikép a várban még ma is látható a Hunyadi-czímer illy esztendővel M.CCCC.VIII. (Bombardus szerint 1435); azonban ezeket, mint tudva van, és mi is annak idejében meglátjuk, Corvin János nyerte atyjától, és itt az évben hibának kell lenni.

3) *Quod si vera haec fabula fuisset, quis ambigat Sigismundum, profusissimae prodigalitatis Imperatorem, nonsolum agro sed regno etiam, cum virili prole careret, hunc esse donaturum. Bonfin. III. tit. IX. k. 375. l.*

4) „Mira res est, azt mondja Aeneas Sylvius in Historia Frider. III. *Kollárnál Analecta Vindobon. II. d. 335. l.* ac multis inaudita seculis; Italiam nostra tempestate maxima ex parte illegitime nati

perjeltöli féltében, Buthinak, a kruppai vár parancsnokának adott át, ki a kisdedet megint a zágrábi püspökhöz vitte, ez pedig, mint olasz születés, Rómába küldötte ¹⁾, mint különben is semmi történeti adattal nem bizonyítva ²⁾, a mesék sorába tartozik, mellyek se figyelemre se czáfolatra nem érdemesek és képtelenségök által magokban elenyésznek.

Nem nyom többet némelly későbbi tudósainknak azon állítása, hogy Hunyadi János a Scaliger-nemzetségből vette volna eredetét ³⁾, mellyet megint azzal hoznak többen összeköttetésbe, hogy atyja, Erzsébetnek, I. Lajos királyunk nejének, tiltott szerelmeskedéséből egy Scaligerrel lett volna természetes fia, ki Demeter zágrábi püspöknél titokban neveltetett, azután pedig Hedviggel Lengyelországba ment és ott nemzette Jánosunkat ⁴⁾. Mert ha megengedjük is, hogy Erzsébet élte könnyü és nem egészen szeplőtelen volt ⁵⁾, hogy hihetőleg Demeter zágrábi püspöknél nem maga Hunyadi, hanem atyja szolgált ⁶⁾; úgy még ezek nem bizonyítják be az említett előadást.

gubernant. Longobardiam Franciscus Sforzia armis sibi subegit; Calabriam Ferdinandus Alphonsi filius regit, regnumque Siciliae universum ad se morte paterna devolvendum exspectat; Ferrariam, Mutinam, Rhegium Borsius habet. Romandiola et Marchiae parti Malatesta Sigismundus imperat; quamvis magnanimes et excellentes viri, omnes tamen extra matrimonium nati. Tacco Bononiam Xancti cuiusdam nutibus parentem, quem pro Bastardo Antonii Bentivolii observant, quamvis alii vulgo natum existiment. Quis non miretur Italiae mores adeo seculo nostro degenerasse, ut apud Urbinates legitime natus Fridericus Comes regnare non possit, nisi se falso patre genitum et illegitimum fateatur.“

¹⁾ *Deesi, Osmanographia III. d. 158. l.*

²⁾ Deesi ugyan *Heltaira és Neanderre in Synopsi Chron. 157. l.* utal; itt azonban ennek nincs semmi nyoma.

³⁾ *Ens, Histor. Hung. 109. l.* és *Kerchelich, Notit. Praelimin. 270. l. Zeiler, Itiner. 153. l.*, ki azt németesen von der Leiter nevezi, és megjegyzi, hogy Likkai Schulichius Pál adta ezen család nemzék-fáját.

⁴⁾ *Kerchelich e. h.*

⁵⁾ *De Monacis Kerchelichnél e. h.*

⁶⁾ Alább erről bővebben.

Egy kézirat a bécsi csász. kir. könyvtárban¹⁾ ezen származást Veronai Scaliger Fileptől és Ilonától, egy bizonyos rácz fejedelem lányától több nemzedéken át Hunyadi Mátyásig hozza le, őt a bosnyák királyokkal is vérségi öszveköttetésbe tévén. De az e végett előadott származási táblának, melly, mint papirosa mutatja, a XVII. században készült, nincs sem hitelessége sem bizonyosága, sőt egész tartalma későbbi ügyetlen koholmányra mutat²⁾.

1) Chmel szerint *Handschriften der k. kön. Biblioth. II. 83. l. Codex MS. No. 8677. olim Histor. Prof. 341 — 3. l.*

2) Hogy erről az olvasó maga meggyőződhesék, közöljük annak Birk Ernő csász. kir. könyvtártiszt szivességéből nyert hiteles mását:

Philippus Scaliger Veronensis

Uxor Helena, filia despotae cuiusdam, ex quibus nati

Vitus, qui terram ab utra- Stephanus Rex Bos-
que parte fluminis Hun rex- filij anonimi septemaryensis. Vxor N.
it, unde posteri principes
Hunnorum appellati sunt,
uel Hunniades.
Vxor N.

Corvina, ex
Corvinis, uel Valerys Ro- N. ano- Elizabeth Vxor Maria Vxor
manis orta, quorum sangui- nimus ex quo Ludovici Hun- Ulrici Comi-
nem inde a Veterum tem- natus gariae Regis tis ab Helf-
poribus non defecisse in XXVIII. de fenstein.
Hungaria praeter alios testat- quo supra di-
ur Antonius Bonfinius li- ximus
bro 9. decade 3.

Stephanus Rex Bosnensis, a
Mahometo Turcico Tyranno
uius excoriatus anno 1464.

Hugo princeps Hunnorum. Vxor
Dorka filia Harzianitis, siue
Harxianitis Principis Comminatis.

Butho Princeps Hunnorum et nobilis Walachicus.
Vxor Elisabetha Paleologa e ueteri Graecorum
Imperatorum sanguine oriunda.

Végre Kaprinainak kéziratából felfedezett azon állítása, hogy hősünk anyja először Hunyadi Hollós János felesége volt, ettől szülte Jánosunkat, halála után pedig férjhez ment Buthi Jaroszlavhoz, kitől való volt alkalmasint a Csolnokosiaknak adott adománylevélben említett Dán ¹⁾, és harmadszor lépett házasságra Csolnokosi Voythtal ²⁾, egyedül Hunyadinak egy ismeretlen missionariustól kapott származási tábláján épül, mellyet ezen felül Kaprinai írásaiból kiszaggattak, és ő emlékezete után megint leirt. Mennyit lehet a történetírásban az illy mendemondákra építeni; az olvasó ítéletére bizzuk.

Ezek szerint Hunyadi Jánost nem vallhatván Zsigmond sem törvénytelen, sem törvényes de titkon született fiának, nem Scaliger-nemzetségbelinek és annál kevesbbé valamely még létezésére nézve is bizonytalan Hunyadi Hollós János ivadékanak, Bonfin állításához kell ragaszkodnunk, ki atyját Budnak nevezi ³⁾. Ez az íróknál Buth vagy Buthus ⁴⁾, Butho ⁵⁾, Buthoe ⁶⁾, Voyk (Butus ⁷⁾, Voik Buthi ⁸⁾ vagy Vuk Buti ⁹⁾, oklevelekben Woyk ¹⁰⁾ vagy Wayk ¹¹⁾ nevezet alatt is for-

(Butho)

Ioannes Corvinus, siue Hunniades, Regni Hungariae Prorex.
Uxor Elisabetha Zilagy, Michaelis soror, ex praestantissima
Gereborum familia.

Ladislaus Corvinus, de quo
superius dictum.
obýt sine prole.

Matthias Corvinus Hungariae Rex,
de quo in sequentibus.
obýt sine prole legitima.

¹⁾ Alább erre visszajövünk.

²⁾ *Fejér, Codex Diplom. VIII. d. 2. köt. VI. l.*

³⁾ *Bonfin, III. tiz. IX. könyv. 371. l.*

⁴⁾ *Palma, Notit. Rerum Hungar. II. 318. l.*

⁵⁾ *Ziegler, Schauplatz der Zeit. I. dar. 1058. l.*

⁶⁾ *Pray, Annal. III. d. 186. l.*

⁷⁾ *Katona, Histor. Critica stirpis mixtae VII. d. 13. l.*

⁸⁾ *Heltai, Magyar Krón. I. d. 338. l.*

⁹⁾ *Cornides Katonánál e. h. 9. l.*

¹⁰⁾ *1409. Fejér, Codex Diplom. X. VIII. 492. l.*

¹¹⁾ *1440-ki oklevél, mellyet kivonatban ad Fejér, Cod. Dipl. XI. 495. és Hunyadi 45. l. nekünk pedig alkalmunk van okleveles gyűjteményünkben egész kiterjedésben közölni, és a mellyről még több-*

dul elő. Nagyobb kérdés támad ennek nemzetsége felett. Az egykorú írók, valamint a későbbiek is mindenféleképp ügyeztek, az emberi gyengeségben gyökerezett szokás szerint, nevezetes ősoktól származtatni a nagy hős atyját.

Fő alkalmat szolgáltatott erre a holló címér, mellyel a Hunyadi-család élt. Ezen alapúl szinte egyedül Vuk Butinak a római Corvinoktói származtatása, mellyet Bonfin hogy annál bizonyosabban elhitethessen olvasóival, három különböző helyen ismétel ¹⁾, azt vetvén mint igaz keresztyén utána, hogy ezen Corvin-nemzetség egyenesen Jupitertől vette eredetét ²⁾. Említi ezen véleményt az egykorú Ranzan ³⁾; elfogadták azt az újabb írókközöl Mosócezi ⁴⁾, Bombardus ⁵⁾, Hermann ⁶⁾, Spener ⁷⁾ és főként Besser, ki azt egy külön értekezésben ⁸⁾ nem kevesebb tüzzel, mint tudományal vitatja., Marcus Valerius, — úgy mond ő, miután hosszasán mutogatta volna, hogy Hunyadi János nem volt, nem lehetett Zsigmond fia —, egy holló segítségével a nála sokkal erősebb gall vitézen diadalmaskodván, Corvus nevet nyert ⁹⁾, több ízben lett consul és huszonnégyszer ült a curul székben ¹⁰⁾, száz évet élt és első s utolsó consulsága közt 46 év tölt el ¹¹⁾. Ennek ivadéka volt M. Valerius Maximus Corvus és négy Valerius Poplicola, rész szerint consul, rész szerint tribun, valamint M. Valerius Messala Corvin

ször is szólándunk. Még több más oklevelekben is fordul elő Hunyadi János atyja Voik nevezete alatt, mint mindjárt meglátjuk; de ezek csak kivonatban lévén ismereteseek, a név írásmódjára nézve fel nem hozhatnák.

¹⁾ Bonfin, III. tiz. IV. könyv. 304. l. IX. könyv. 364. és 375. l.

²⁾ Ugyanő 375. l.

³⁾ Indic. I. 12. l.

⁴⁾ Georch, Disquis. Dissertationis Bajero-Besserianae 25. l.

⁵⁾ Topographia Magni Regni Hung. 56. l.

⁶⁾ In Capistrano triumph. 582. l.

⁷⁾ Opus Heraldicum. Pars Generalis. 53. l.

⁸⁾ Besser, Dissertatio de Joannis Hunyadi ortu et nativitate.

⁹⁾ Livius, VII. könyv. 26. fejt. és Eutropius II. könyv. 3. fejt.

¹⁰⁾ Plinius, VII. könyv. 49. fejt.

¹¹⁾ Cicero, De Senectute. XVII. fejt.

is Augustus idejében ¹⁾), Valeria Messalina, Tiberius Claudius felesége ²⁾), Messala, a thraciai, dalmat, pannon és daciai seregek parancsnoka ³⁾), és Vespasianus Messala, ki a pannoni zendülést lecsendesíté és a Corvin-nevet Daciába is áthozá ⁴⁾).“ Ezen Valerian-nemzetség emléke fenmaradt itt, némelly ezen vidéken talált köiratokban, fenn Corvin nevű helységben, mint ezt nyilván bizonyítja Bonfin ⁵⁾). Mátyásnak is voltak aranyai, mellyeken az ország czímere mellett előfordúl a holló is, gyűrűt tartva szájában ⁶⁾), melly gyűrűt Cortesius ⁷⁾ Erzsébet álmának tulajdonít, hol fiának jövőndő sorsát előre látta; Schmidt ⁸⁾ ellenben annak, hogy Mátyás kezéből egy holló drága gyűrűjét ellopván, ő ezen madarat reptében nyilával lelötte, s így mindezekből nyilvános, hogy Bonfin helyesen származtatja Hunyadi Jánost a római Corvin, vagy Valeriana-családból.

Mellőzvéen, hogy itt Heltai meséjét elváltoztatva találjuk a holló és gyűrű iránt, melly kevéssel később a XV. század utolsó felében megint előfordúl Németországon is, más alakban és bővítve, de szintazon alapvonásokkal ⁹⁾), ha ezen hosszas okoskodásokat semmit sem nyomó tudományos piperéjőktől megfosztjuk: azoknak egész ereje a Cor-

¹⁾ *Livius*, XVIII. könyv. XXVII. könyv. 5. fejt. és XXXVIII. k. 35. fejt.

²⁾ *Suetonius in vita Tiberii Claudii* XXVI. fejt.

³⁾ *Tribelius Pollio, in vita divi Claudii* XV. XVI. fejt.

⁴⁾ *Ugyanaz Hist. III. könyv. 9. és 11. fejt. Tacitus, Annal. XI. könyv. 7. fejt. III. könyv. 34. fejt.*

⁵⁾ *III. tíz. IX. könyv. 304. l. és IV. könyv. 371. l.*

⁶⁾ *Jac. a Mellen, Series Regum Hung. e nummis aureis collecta. 93. l.*

⁷⁾ *De Laudibus Matthiae Regis 662. l.* Ebből csinálta alkalmasiut a *Sina et Europa* névtelen írója 37. fejt., hogy Szilágyi Erzsébet kezéből lopta ki valósággal a gyűrűt egy ragadozó holló. *Czwittinger, Specimen Hung. Lit. 102. l.*

⁸⁾ *Sculptura Historiarum numeratrix ad Millen. VI. Sect. V. Dec. IX. 204. l. — Czwittinger, Spec. Hist. Lit. 110. l.* Schmidt András Györgyről in litteris Werterianis mondja ezt.

⁹⁾ Csinosan előadja ezt *Sander, Der Rabe zu Merseburg. 1837. in 8-vo.*

vin neven, a holló czímeren, Bonfinon és azon épül, hogy Hunyadi János nem volt Zsigmond fia. De valamint emeből nemzetségének római eredete nem következik, úgy bizonyos, hogy maga a kormányzó a Corvin-névvel soha sem élt, csak később Bonfin és Ranzán voltak annak terjesztői ¹⁾. A holló czímerrel több más nemzetségek is éltek ²⁾ a nélkül, hogy azért eszökhöz jutott volna magokat a római Corvinoktól származtatni; de különben is e czímert Hunyadi eleji a magyar királyoktól nyerték ³⁾. Bonfin végre, bár azt állítaná, miként Mátyás a dolgot szüléitől hallotta, mint előtte több ízben mondá, semmi más erősséget elő nem adván, ebben sok hitelt nem érdemel ⁴⁾. Nem új gya-

¹⁾ *Három értekezés. I. Aranka. 37. l.* Hasoulítsd Ranzant, *Ind. XXIII. 183. és XXIX. 219. l. stb.* Thuróczinál sehol sem fordul elő. *Budai Ferencz II. 243. l.* Azonban Mátyás király, atyját már nevezi Corvinnak egy 1480. kelt oklevelében. *Fejér, Codex Diplom. VIII. d. 2. köt. VIII. l.* — *Fejér, Genuis etc. Joannis Hunyadi 16. l.* azt vitatja ugyan, hogy az egykoru Capistrai is nevezi őt egy levelében Corvinnak, és erre nézve *Waddingra utal XII. d. 383. l.*; de nem vette észre, hogy itt Wadding egyenesen Bonfin szavait idézi és nem Capistrai levelét. Ezen tévedése, hogy ne mondjam pontatlansága, és Mátyásnak most említett levele birta őt alkalmasint *említett munkájában 259. l.* azon *helytelen* állításra, hogy Hunyad várának adományozása óta 1409. János a kormányzó hol Hunyadinak hol Corvinnak neveztetett.

²⁾ Így a Bienkovszky, Mladincky, Pawlocki, Pietrovsky, Zamovicki nemzetségek Lengyel-, a Giuwil és sakovitzi Litván-, a Horzovitz Cseh-, a Corbet Angol-, a Freylingi b. Schiffer, Styker, Rübinger, Stertz, Rabenstein, Pappenheim, Rabensbergi Goeler és Greifenfelsi Neuhaus Németországban. *Spener, Theoria Insignium seu Operis Heraldici Pars Generalis 273. l. Eiusdem Historia insignium illustrium seu Operis Heraldici Pars Specialis 501. és 524. l. Balbini Boemia docta II. 79. l. Buccellinus, Opera, III. Germania Stemmographica 207. és 381. l. Kriebel, Három értek. III. 47. l.*

³⁾ Az árván született László a besztercezi grófságról szóló adománylevelében ezt nyilván mondja, mint feljebb láttuk.

⁴⁾ Bonfintól azért mégis minden hitelt megtagadni, mint ezt *Georch említett munkájában 36. l.* teszi, igen hibás volna. Neve-

nú¹⁾, hogy a ravasz olasz az egész dolgot csupa hizelgésből koholta²⁾.

Egyedül a czímeren és a Corvin-neven alapúl Cornides véleménye is, ki Katona Istvánhoz írt levelében Hunyadink atyját egy Korvin nevű régi lengyel családból származtatja, mellynek czímere Okolski Simon leírása szerint majd mindenekben megegyez a Hunyadiakéval³⁾; és a mellynek egyik ágát Bosnyába szakadtnak azért gondolja, mivel Dufresne-nél előfordul egy bizonyos Hrana Wk, ki 1317 körül született, Neemana István bosnyák király alatt vitézkedett és sok jószágokat nyert⁴⁾; Hrana pedig szerb nyelven annyit tesz mint holló (corvus, Corvinus). Hogy pedig Woyk vagy Vuk Buti ezen Hrana Wktól vette eredetét, hihetőnek véli, mert az Wk név megfelel a Wuknak és a Hrana helyett lehetett neki Buthit felvenni, miután az illy névváltoztatás nem ritka dolog⁵⁾. Simonchitz, bár csak

zetes kútfőnk marad ő ezen egész időszakra nézve, mellyből józan critica mellett sok jeles adatot meríthetünk.

¹⁾Már *Tabero* (tulajdonképen *Cerva* vagy *Cervarius* Lajos, ki a párisi vagy mások szerint sienai egyetemben puposságától nyerte a rómaiaknál sem ismeretlen *Tabero* nevet. *Engel, Geschichte von Ragusa* 7. l.) *Lib. I. §. 7. Schwandtnernél Scriptor. Hung. II. 121. l.* emondatja Báthori Istvánnal: *Matthiam Hunyadi, quem Italorum assentatio Corvinum vocavit. Has. ugyanőt Lib. I. §. 2. 113. l.*

²⁾*Pray, Annal. I. d. 186. l.* — A *Revolutions de Hongrie* szerzője 87. l., valamint a feljebb említett kézirat a bécsi csász. kir. könyvtárban az adott nemzékfa szerint hasonlólag a Corvin nemzetségből származtatja Hunyadit, de egyik ős anyja által.

³⁾*Orbis Polon. I. d. 459. l.*

⁴⁾*Dufresne XI. fej. II. §. 127. l.* Albert királynak egy 1438. kelt levelében is előfordul egy *Wlk banus Bosnensis. Fejér, Cod. Dipl. XI. 89. l.*

⁵⁾Cornidesnek ezek ide tartozó szavai: „Proferam pace tua iudicioque tuo acerrimo submittam novam, quae mihi de ortu Joannis Corvini subnata est, opinionem meam, fortasse non omni prorsus destitutam verisimilitudine. Nimirum floret in Polonia illustris et vetusta familia Corvin dicta, cuius scutum gentilitium ita describit Simon Okolski: est corvus niger, stans utrisque pedibus super lignum a frondibus abruptum, rostro aureum annulum gerit in campo rubro.

Cornides szavait látszik idézni, tovább megy és azt állítja, hogy ezen Wk Hrana később a Szent Seböki fejedelemséget nyerte el, innen maradékiban átment Oláhországba s itt vajdaságra emeltetett ¹⁾). Bővebben kifejtette ezen véleményét Kriebel hazánkfia egy külön értekezésében ²⁾ ugyanazon

Idem. assertit antiquum horum armorum usum esse in Polonia, idque inde putare, quod haec arma familiae Slepowron (Slepowron in lingua polonica tantundem valet ac pullus corvi), quae suam originem habet ex gente Corvin, tesseram fuisse gentilitiam doceant literae Conradis Mazoviae ducis, quibus militi et praefecto Vratislao jus Teutonicum et alias immunitates Warsoviae anno 1224. concessit. En antiquitatem nominis et scuti Corvini! Unde plane mihi persuadeo Voik Buti, patrem Joannis nostri, ex familia hac Polonica originem traxisse ac aliquem ex majoribus eius, relicta Polonia, in vicinas Hungariae provincias concessisse. Fit hoc inde verisimile, quod apud Carolum Dufresne in familiis Dalmaticis et Slavonicis memoretur quidam Wk Hrana, circa annum 1317. natus, qui in Servia regis Stephani Necmanni Comitatum venerit et ob militarem fortitudinem praeclarasque animi dotes in obsequiorum deinceps mercedem multis praediis ample donatus sit. Wk certe respondet nomini Woik, Hrana vero lingua Serviae Corvum vel Corvinum significat. At quæres, si Woik Buti ex familia Polonica Corvin fuit oriundus, cur non Corvin vel Hrana fuit dictus sed Buti? Okolski. c. septem recenset familias Polonicas, quae licet omnes ex Corvin descendunt, tamen nomen originarium mutarunt. Mihi hic vel unam tantum Jagodinski-anam familiam memorasse sufficiat, ex qua Stanislaus Jagodinski cationes sacras Latino-Polonicas et Polonico-Latinas in lucem emisit“ stb. Itt előadván ennek Josinski Jápos által készített és a dologra nem tartozó síriratát, így folytatja okoskodásait: „Poterant igitur et majores patris Johannis Hunyadi, aequae ac alii, nomen suum familiae, ob peculiare aliquas rationes, matrimoniorum fortasse contractorum respectus, in nomen Buti commutare. Qui id negaverit, is contrarium validioribus rationibus probet, vel dicat mihi, cur Dominicus Bethlen de Iktar, Vayvoda Transylvanus circa annum 1462 Buti fuerit dictus.“ *Katonánál e. h. VII. d. 8. l.*

¹⁾ *Simonchitz, Numismatica Hungariae. 102. l.* Az előttünk levő időben a Sz. Seböki fejedelemségben valósággal a Hrana nemzetség ült a kormány mellett.

²⁾ *Három értekezés. III-dik szám. Kriebel.* Kriebel tanácsos e levele Kazinczyhoz Hunyadi lengyel eredete iránt megvan a *Tudom. Gyűjt.-ben is. 1818. I. 53. l.*

alapon, csak hogy még megmutatni ügyekszik, hogy ezen Korvin lengyel család Magyarországról szakadt oda. Előadja ezen tekintetből, hogy a lengyel írók szerint Konrád massovi fejedelem 1221. egy Wratislaw nevű vezért hívott meg Pannoniából; ez a lithvánok ellen szerencsésen és vitézül harczolván, ugyan tőle 1224. nyerte a holló czímer¹⁾ és azután vette fel a Korvin nevet. Ezen Krasinski Korvin nemzetség Slepowron azaz Hollófalva nevű helységről, mellyet adomány mellett nyert, Slepowroniusnak is nevezteték; később pedig két ágra oszlott ¹⁾, mellyek egyike Oláhországba szakadt.

Ha ezen tudós okoskodások szerint bebizonyítottak elismerjük is, hogy volt Lengyelföldön egy holló czímerrel élő, Korvin nevet viselő család; de arra hogy ennek egy ága előbb Bosnyába innen pedig Oláhországba vagy egyenesen ide szakadt és Voik Buti ebből származott volna, nincs sem adat sem bizonyosság a neven és czímeren kívül, mellyre mit lehessen építeni, már felebb megmutattuk.

Még szinte gyengébb alapokon nyugszik Pray állítása, ki Hunyadit az oláh vajdától származtatja ²⁾. Oláh Miklósnak, ki Hunyadi János hugának unokája volt, és így nemzetsége rokonságait jól tudhatta, azon előadása ada erre alkalmat, hogy Mátyás király az ő atyját Istvánt, mint az oláh fejedelmek ivadékát, akarta azon tartományban vajdának tenni ³⁾. Valamint azonban az kétséget nem szenved, hogy Mátyás maga Oláhval és mindketten az oláh vajdakkal rokonságban voltak ⁴⁾, ugy ebből Hunyadi száрма-

¹⁾ Az egyik ág megtartotta előbbeni nevét, a másik Jagodinski név alatt fordul elő, ugy mond *Georch e. h.* Cornides levelét tartván szeme előtt.

²⁾ *Pray, Annal. III. d. 186. l.*, ki egyszersmind azt is mondja, hogy Buthoe nem lehetett Hunyadi apja, mert illy név nem fordul elő az oláh vajdák közt. Ezen állítást vitatják König Joh. Lud. in *Arboreto* 45. l. és Ritterhuisius 398. l. *Decsinél Osmanogr. III. d. 163. l.*

³⁾ *Oláh, Hung. XII. fejt. Bétnél 23. l.*

⁴⁾ Ezt I. Ferdinánd 1548. kelt oklevelében, melly által Oláh Miklós czímerét és szabadságait megerősíti, nyilván mondja. *Wagner, Collect. Hist. Geneal. 89. l.*

zására nézve misem következik, mert az atyafiság később credt. Marina ugyanis, Hunyadi János nővére, Manzillához, Dán oláh vajda fiához ment férjhez, és ennek két fiat szült, Stanczult és Stojánt vagy Istvánt, Oláh Miklós apját ¹⁾, ki e szerint Mátyással unokagyermek volt ²⁾. Nem sokkal többet nyom ennek bebizonyítására azon körülmény, hogy Hunyadi czímerében néha találjuk szinte azon oláh főt, melly Oláhországnak is czímere ³⁾; mert bár ezen jelenetet megmagyarázni nem tudjuk, ugy mégis bizonyos hogy ezen fő a czímertudományban nem ritka dolog.

Valamint Hunyadi atyját, ugy anyját is valamely nagy nemzetségből ügyekeztek származtatni iróink, nem képzelhetvén, vagy kisebbségnek tartván, hogy nagy embernek csekély családú szüléi legyenek. Mit kelljen tartani azon állításokról, hogy ez Erzsébet, I. Lajosnak, vagy Mária, Zsigmond császárnak felesége lett volna, már láttuk felebb. Besser és több mások véleménye, hogy Hunyadi anyja Palaeologa Erzsébet lett volna ⁴⁾, Bonfinon épül, ki őt görögnek és a császárok nemzetségből valónak mondja ⁵⁾; de ez mint határozatlan előadás nem sokat nyom, legfelebb támogatásul szolgálhatna más bizonyítványok mellett, semmi esetre pedig nem bizonyítja, hogy Hunyadiak szülője épen a Palaeolog családból volt és őt Erzsébetnek hívták;

¹⁾ *Wagner e. h.*

²⁾ *Oláh e. h.*

³⁾ *Bél, Notit. Hung. II. d. 573. l.*

⁴⁾ *Besser e. h. 24. l.* Ezt vitatja Joh. Lud. König in *Arboreto* 45. l. *Bitterhuisius* 398. l. *Henning* 89. l. *Praynal Annal. III. d. 186. l.* *Mellen, Series Regum Hung. ex nummis aur. 60. l.* *Fugger, Spiegel der Ehren. 628. l.* *Ziegler, Schauplatz der Zeit. I. d. 1058. l.* *Benkö, Transylv. I. d. 177. l.*

⁵⁾ *Bonfin III. tiz. IV. könyv. 304. l.* Sokan Theodosius császár ivadékának tartják. *Bonfin e. h. Ilas. Chron. Fuchs. I. 29. l.* Görögnek mondja *Curacus, Annal. Silés. I. d. 240. l.* *Spondanus, Hist. Eccl. II. d. 232. l.*, nemes görögnek *Neander, Synopsis Chron. 137. l.* és *Mantius Hoffmannál. I. d. I. köt. 359. l.* *Revolutions de Hongrie, egy kisdud német évirat 1683-ról. Kriebel, Tud. Gyűjt. 1818. I. 58. l.*

annyival kevesebbé, mivel illy fényes származással Mátyás dicsekedett volna. Egyedül Heltai ¹⁾ említi Buthi feleségének nemzetségi, Cortesius ²⁾ pedig keresztnevét. Ebben kénytelenek vagyunk megnyugodni, s őt ezekhez képest Morzsinay Erzsébetnek nevezni ³⁾. Ezt Katona a rácz fejedelmekkel szeretné öszvekötni ⁴⁾, mivel Mátyás ennek maradvékait egy 1459. kelt levelében rokonainak mondja ⁵⁾. De ennek más bizonyága nincs; az atyafi nevezetből pedig bajos valamit következtetni, mert ez fejedelmek közt szokásban volt és van még most is minden rokonság nélkül is. — Ugyanezen levelében Mátyás a bolgár fejedelmekről mint őseiről szól ⁶⁾; hogy kelljen ezt értenünk, ha az olvasásban nem lappang valamely hiba, megmagyarázni nem tudjuk ⁷⁾, de semmi esetre sem építhetünk sokat ezen közönséges határozatlan kifejezésre. A Morzsinay-nemzetség mint a karánsebesi vagy sebesi, halmosi és miháldi kerületekben birtokos és több előkelő nemzetségekkel rokonos család előfordul még a XVI. század végén is ⁸⁾.

Ezek szerint Hunyadink sem atyjára sem anyjára nézve illy fényes elődökkel nem dicsekedhetvén, hogy nyomo-

¹⁾ *Heltai Krónikája I. d. 338. l.*

²⁾ *Cortesius, De laudibus Matthiae. 662. l. Bessernél e. h.*, ki azonban, úgy látszik, inkább Mátyás anyjáról szól, és *Palma, Notit. rer. Hung. II. d. 317. l.*

³⁾ *Pethő, Magy. Krón. 71. l.* őt Morzsinay Gáspár húgának mondja.

⁴⁾ *Hist. Crit. Stirpis mixtae. VII. 312. l.*

⁵⁾ Ivanovich György Albania és Thessalia fejedelmét valamint Marnovich Tomko zborniki örökös grófot: Datum Budae in festo Sanctorum Omnium 1459. *Kerchelich, Notit. praelim. 280. l.*

⁶⁾ *Atavi nostri. Kerchelich e. h. 282. l.*

⁷⁾ *Katona e. h.* erre azon magyarázatot adja: „Quia vero Bulgari cum Valachis a Graecis scriptoribus saepe confunduntur, Hunyadius, Valacho genere natus, aliquem cum Bulgariae regibus nexum habere debuit, ut eos atavos suos Matthias vere dicere potuerit.“ Milly gyenge magyarázat, ítélje meg az olvasó.

⁸⁾ *Arpadia. I. 200. l. — Kenderesi Ferencz szerint Tud. Gyűjt 1831. V. 23. VII. 31. l.* egy levelében Báthori Zsigmondnak 1593

zásaink fonalán tovább haladhassunk, szükséges mindenek előtt vizsgálat alá venni azt: melly nemzet tulajdoníthatja őt magáénak, szem előtt tartván mindig közönséges állításunkat az iránt, hogy ő nem volt egészen nemtelen.

Az egykorú írók, valamint a régiebbek nagyobb része, őt közönséges oláhnak mondják. Így Thuróczi ¹⁾, Aeneas Sylvius ²⁾, a pápának Mátyás alatt Magyarországra jött követje ³⁾, Galeotus ⁴⁾, a Cillei grófok évkönyvének névtelen szerzője ⁵⁾, Bonfin ⁶⁾, Tubero ⁷⁾, Liszt ⁸⁾ és Lucius⁹⁾. Ezen

Ugyanő *e. h.* azt is állítja, hogy Erzsébet Morzsinay Sándor várne-
mes leánya lett volna, Sándor testvére gyermekei voltak Ferencz,
Sándor és Gáspár; a család pedig oláh nem lehetett, mert az Erzsé-
bet név az oláhoknál nincs divatban. *Fejér* szerint, *Hunyadi* 258. l.
ezen Morzsinay-nemzetségről Kaprinai irományai közt is találkozik
egy jegyzék tőlből fordítva.

¹⁾ *Thuróczi* IV. rész. XXX. fej. 242. l.

²⁾ *Aeneas Sylvius, Europa* I. fej. 390. l. Non tam Hungaris, quam
Valachis, a quibus natus erat, gloriam auxit. *Ugyanő, ugyan-*
ott II. fej. 393. l. és *Frehernél Script Germ.* II. d. 40. és 42. l.

³⁾ Janus non erat nobilis Hungarus sed Valachus. *Relat. nunc.*
apost. Kovachichnál Script. min. II. d. 28. l. Janos, il quale non
era Ongaro nobile, ma Valacho, az eredeti olasz *Engelnél* 14. l.

⁴⁾ Azt mondja, az olaszok Blachusnak nevezték. De dictis et factis
Mathiae XIII. fej. *Schwandtnernél* 544. l.

⁵⁾ *Chronik der Grafen von Cilly Hahnál* II. d. 704. Chron.
Cillense N. 1. 2. és 3. *Annal. Styriae* 78. l.

⁶⁾ *Bonfin, III. tiz. IX. könyv.* 351. l.

⁷⁾ *Comment. de temporibus suis. Lib. I. §. 2. Schwandtnernél* II.
113. l.

⁸⁾ *Liszt, Adnot. in Bonfin. Kovachichnál e. h. I. d.* 335. l.

⁹⁾ *De Regno Dalmatiae et Croatiae Schwandtnernél* III. d.
459. l. — *Katona VII. dar.* 12. l. és utána *Pray, Hist. Reg.* II.
387. l. még Oláh érsekre is rá fogják, hogy Hunyadit oláh eredetűnek
mondja, azonban Oláhnál ennek nincs nyoma. Valamint a különösen
sok érdemekkel bíró *Pray* Oláh tiszta szavaiból, mint feljebb látók,
azt tudá következtetni, hogy ő Hunyadit az oláh vajdák ivadékanak
mondja; úgy erre is találhatott módot. Katona pedig, kinek különben
szorgalmát és pontosságát kisebbíteni nem kívánjuk, Hunyadit min-
denkép oláhvá kívánván tenni, ott is fedezett fel erre bizonytságot,
hol az nem volt. Állításunk bebizonyítására álljanak itt Oláh Miklós-
nak szavai úgy mint azokat *Ungariájában* XII. fej. *Bélnél* 23. l.
aláljuk és Katona maga véleményének támogatására *e. h.* híven fel-

véleményt elfogadják a későbbi írók közül is sokan és a külföldiek majd mind ¹⁾). Azonban jegyzésre méltó, hogy Bonfint és Lisztet kivéven a többiek őt egyszersmind oláhországinak nem mondják, a mi vitte alkalmasint Lucius arra, hogy őt erdélyi oláhnak tartsa ²⁾). Már pedig ha szabad Hunyadi nemzetségét Erdélyben keresnünk, mit annyi-
val inkább tehetünk, mivel ezt, mint mindjárt meglátjuk, több igen hiteles íróink egyenesen mondják, az oláh elnevezésből a nemzetre itélnünk biztosan alig lehet; mert valamint még a mai időben is az erdélyi magyarokat, különösen a Hunyad megyeieket, kik közt igen régi ős törzsökös magyar családok találtak, könnyen mondják oláhoknak, úgy ez még könnyebben megtörténhetett a földleírásban ke-

hozza: „Joannis Hunyadis, vaiuodae Transilvani, postea vero Gubernatoris Hungariae, tempestate, Dragula vaiuoda, partim interfectis, partim expulsis his, qui e Dani erant sanguine, regnum occupaverat. Mamzillae ab Argyes ex uxore Marina, eiusdem Joannis vaiuodae sorore, duo erant inter alios filii; unū nomen fuerat Stantzul, qui Danum et Petrum filios suscepit; alteri Stoiian, hoc est, Stephanus. Is me et Mathaeum filios, Vrsulam et Helenam filias genuit. Potitus igitur rerum Dragula Stantzulum, patrum meum, insidiis interceptum, securi percussit. Stephanus vero, puer adhuc, — confugit ad Mathiam regem, qui — decreverat eum saepenumero ad regnum cum exercitu reducere, sed pater — maluit in Transilvania matrem meam, Barbaram Hunzár, ducere uxorem vitamque agere privatam, quam in tyrannide et imperio, mille periculis subiecto, instar maiorum suorum interfici.“

¹⁾ *Dubrar. Hist. Boh. XXVI. könyv. Camerarius in horis subsivis. Cent. III. 132. l.* ki őt moldvainak, *Székely Krónika, 204. l.*, ki őt havasalföldinek mondja, *Spondanus II. d. 74. l. Timon, Epitome 74. l. Pray, Annal. III. d. 186. l. Ugyanő Hist. Reg. II. d. 387. l. Katona VII. d. 19. l. Schwartzner, Statist. I. d. 135. l. Fessler, Gesch. der Ung. IV. dar. 646. és 849. l. Julius Caesar, Gesch. von Steyermark. VI. dar. 134. l.* A legújabb időkben pedig *Fejér, Hunyadi Genus 255. l.* majd mi ujat sem hozó okoskodásait *304. l.* illy phrasissal végezvén: „Nobis simplex veritas, quae nec invidiae, nec gentili insolentiae lenocinatur, fuerat consuetudo.“

²⁾ *Lucius c. h.*

vesséjártasrégibb időben ¹⁾), mellyben maga a tudós, a magyarokkal olly szoros öszveköttetésben állott Aeneas Sylvius sem tudta, hogy Erdélyben a szászokon, székelyeken és oláhokon kívül magyarok is laknak ²⁾; sőt az Erdélyben megfordúlt Istvánfi sem tesz itt magyarokról említést ³⁾, az erdélyi és oláh pedig igen gyakran azonosított ⁴⁾. E szerint ha bebizonyítjuk, hogy Hunyadi János erdélyi magyar régi nemes család ivadéka volt, ezen írók nagyobb részével egyenes ellenkezésbe nem jövünk ⁵⁾; a többivel pedig állításunkat könnyen egyeztethetjük, mihelyt elfogadhatóvá teszszük azt, hogy hősünk atyja Erdélyből Oláhországba szakadt, s ő maga vagy itt jött a világra, vagy legalább ifjúságának nagy részét itt töltötte. Lássuk mind a kettőt.

Hogy Vuk Buthi a Csolnokosi-nemzetségből lett volna, Palma állítja pusztán és minden bizonyosság nélkül ⁶⁾; erre tehát tekintettel nem lehetünk. De kétséget nem szenved és oklevelekkel bizonyítható, hogy már a XIV. és XV. szá-

¹⁾ *Budai Ferencz II. 247. l.* nyilván mondja, hogy Hunyadiat csúfságból nevezték oláhnak.

²⁾ *Europa II. fej. 391. l.*

³⁾ Mondván Erdélyről, hogy a szászokon kívül oláhok és székelyek laknak ott. *Lib. XIII. 172. l.*

⁴⁾ *Gethae, quos partim Valachos, partim Transylvanos vocant. Aeneas Sylvius Frehernél II. 38. l.*

⁵⁾ Az erdélyi oláhok dicsekedve mondják Hunyadi Jánost nemzetükbelinek. *Supplex Libellus Valachorum Transylvaniae jura tribus nationibus communia sibi postliminio adseri supplicantium, cum notis histor. criticis. J. C. E. 23. l.* Ezt csupán azon állítással, hogy az oláhok nem római eredetűek, még nem czáfoljuk meg, mint Thewrewk gondolja. *Három ért. XIX. l.*

⁶⁾ *Palma, Notit. Rer. Hung. II. d. 168. és 317.* Az, hogy Hunyadi ezen Csolnokosiakról, mint osztályos atyafairól szól (egregius Voyk de Csolnok frater noster condivisional) egy aug. 29-kén 1448. kelt levelében (*Fejér, Cod. Dipl. VIII. d. 2. köt. IV. l.*), mit ő felhoz véleménye támogatásául, ezt még nem bizonyítja; mert, mint látók, Buthi özvegye később egy Csolnokosihoz ment férjhez és így ered ezen kérdéses atyafiság.

zadban voltak hazánkban Hunyadiak ¹⁾); hogy a kormányzónak is volt, ha az egykorú emlékektől, számos oklevelektől minden hitelt megtagadni nem akarunk, egy testvére, nála sokkal ifiabb ²⁾, ki vitézsége által kitüntette magát, bátyjával együtt szörényi bán volt, 1440 és 1442 közt holt meg, és a kit hasonlólag Hunyadi Jánosnak neveztek ³⁾; min felakadnunk nem lehet, mert a régibb idők-

1) Így találjuk Hunyadi Mihályt, Hunyadi állítólag Székely János fiát, a budai káptalannak egy 1331. kelt levelében, mellyet Pál országbíró 1333. hoz elő egy itélő levelében. *Három érték. Aranka. 3. l. Fejér szerint, Hunyadi 301. l.* ezen Hunyadi Székely János a mondott levélben mint felperes fordul elő, és mint gyanítani lehet, bánfi-hunyadi birtokos lett volna. Azonban gyanításainak okát nem adja. Így találjuk Hunyadi Pált 1421. a milkói püspökök közt *Benkő, Milkovia I. d. 122. l.*; így Hunyadi Jánost 1430. mint turóczi főispánt az országbíráknak és főispánoknak b. Koller által kidolgozott lajstromában. *Három érték e. h. 2. l.* Hunyadi Simont, mint Hunyad vármegye alispánját 1451. *Tud. Gyűjt. 1831. VII. 30. l.*

2) Atyjuk részére Hunyadvárról adott adománylevelében 1409. még nem fordul elő. *Fejér, Cod. Dipl. X. VIII. 491.*

3) A károlyfehérvári székes egyházban egykőkoporsó találtatik illy körülrással: Miles Joannes vocatus, frater gubernatoris sit iunctus coelicis choris anno Dni 1434 de Hunyad; — megint: Hic est tumulatus Johannes miles junior de Huniad vocatus frater ejus. *Szeredai, Collect. inscript. Eccl. Albae Juliae 36. l.* és *Budai Ferencz II. 274. l.* — *Fasching, Nova Dacia II d. 55. l.* és *Benkő, Transylvania. Pars. Spec. in MS. Lib. I. cap. 2. §. 28.* így adja ezen síriratot: Joannes vocatus frater gubernatoris sit junctus coelicis choris, sit junctus coelicis choris. *Fejér* ellenben, *Hunyadi 297. 298. l.* Benkő tanítványára utalva, közönségesen a hely meghatározása nélkül így: Hic est tumulatus Johannes miles junior de Hunyad vocatus frater ejus; megint külön: Miles vocatus frater gubernatoris sit junctus coelicis (angelicis, *ugyanő e munkájában 50. l.*) choris, 1444. Ha mellőzzük Fejér előadását, melly hihetőleg elferdítve Szeredaiból vétetett, és mellynek más alapja nincs, a más két előadásban lényeges különbség csak annyiban van, hogy Fasching és Benkő a felirat egy részét elhagyják. Azonban meggondolván, hogy Szeredai, mint fejérvári nagy-prépost ezen sírkövet szorgosan megvizsgálhatta, és mint olly író, ki munkáiban nagy pontosságot tanúsít, tükéletes hitelt érdemel, az ő előadását annyival inkább kénytelenek vagyunk elfogadni, mivel a sírirat az újabb időkben, mint ezt sa-

ben, különösen pedig a Hunyadiak korában szokásban volt

ját tapasztalásomból mondhatom, annyira megromladozott, hogy azt elolvasni majd lehetetlen. Az évben azonban nála is hibának kell lenni, mert ezen ifiabb Hunyadi még Albert alatt élt, az árván született László király Görgényről és Déváról szóló adománylevele szerint, *Spiess: Aufklaer. 268. l.* nevezetesen 1439-ben, mint kitetszik Albertnek egy ezen évben kelt leveléből: *Három érték. 2. l.* sőt élt még Ulászló alatt is 1440., mert őt ezen király több ízben említett adománylevelében mint bátyjával együtt szörényi bánt említi. Erdélyben esett el kevéssel ezután, mertróla a kormányzó így szól egy 1442. kelt oklevelében: „Intuitu nostrae salutis et quondam egregii Joannis minoris de Hunyad militis militum, fratris nostri charissimi, in actu reipublicae in partibus transylvanicis defuncti et in praedicta ecclesia B. Michaelis Archang. (Gyula-Fehérváron) tumulati. Szeredai, Notitia Capit. Eccl. Alb. Trans. 88. l. De hiba van a Fejér által felhozott évben is, mert a síriratban Hunyadi János mint kormányzó említették; már pedig ő 1444. még nem volt az. — *Aranka, Három érték. 2. l.* ezen sírköben és körülírásában két sírt gyanít, és így Hunyadi Jánosnak két hasonnevű testvért tulajdonít, de őszintén megvallja, hogy az egyikről mitsem tud mondani; *Fejér* ellenben *e. h.* már bizonyosnak veszi, hogy itt két sír van, az egyik a Zékel János báné, ki a rigómezei ütközetben esett el, a másik az ifiabb Hunyadi Jánosé, az általa felhozott sírirat első részét annak, a másikat ennek tulajdonítván. De Szeredai csak egy sírkövet ír le, és az egész síriratot, úgy mint ő előadja, erről vette le. A mondott ifiabb Hunyadi Jánosról a most idézett okleveleken kívül van még emlékezet több másokban is; különösen Zsigmond a Papi helysége iránt 1434. kelt átíró levelében így szól: Joanni, dicto Olah, filio quondam Voyk de Hunyad aulae suae militi et ejus fratri *carnali* similiter Joanni Olah. *Extr. Dipl. Anolz. XXII. cs. 6. szám.* — Komjáthi mezőváros és kerület iránt 1435. és 1437. keltekben: Joanni Olah, filio quondam Voyk de Hunyad et per eum alteri Joanni similiter Olah, fratri ejus carnali, megint: utrique Joanni Olah, filiis quondam Voyk de Hunyad. *Ugyanott 13. és 24. szám.* Albert levelében 1439. Joanni et alteri Joanni filiis Olah de Hunyad. *Ugyanott 30. szám.* Végre a méhben hagyott László a beszterczei grófságról adott adománylevelében ezt mondja: ipse (azaz a kormányzó) et egregius alter Joannes de ipsa Hunyad sibi sanguine frater. *Spiess e. h.* Minden legkisebb alap nélkül, de alkalmasint a két testvérnek egy keresztnevéen megütözközve, mondja *Engel, Gesch. des ungr. Reichs. III. d. 132. l.*, hogy itt László király Székely János tótországi bánt értette ezen második Jánoson. Épen olly kevés alappal és hasonló indokból állítják mások, hogy ezen másik Hunyadi János nem testvére,

ugyanazon nevet adni két élő testvérnek ¹⁾; és hogy ezeknek atyjok is fordúl elő Hunyadi név alatt ²⁾. Amazokkal ugyan a vérségi összeköttetést bebizonyítani épen nem tudjuk; ebből pedig Kazinczyval még nem merjük következtetni, hogy Hunyadot már atyjok bírta és ezen birtokban a

hanem csak rokona volt volna a kormányzónak. *Budai Ferencz e. h. és Péczeli. II. 215. l.* Zsigmondnak épen most említett 1434, 1435. és 1437., Albertnek pedig 1439. kelt leveleiben, mint látók, majd édes testvéreknek, majd mind ketten Hunyadi Vojk fiainak mondatnak, és Ulászlónak 1440. kelt és csakugyan felebb említett levelében is ez áll: *Utriusque Joannis filiorum Woik de Hunyad.*

¹⁾ Igy László erdélyi vajda két László fiával fordúl elő 1313. *Aranka e. h. 6. l.* Hasonl. *Fejér VIII. I. 497. l.* István vajdának két Miklós fia említették, mind a kettő temesi gróf 1399. *Fejér X. III. 227. l.* és 1402. Cornides kézírataiból *Tudományos Gyűjt. 1821. VIII. 61. l.* Bethlen Gergely udvari nemesnek (aulae miles) egy más Gergely nevű édes testvére is volt. 1438-ki oklevél Kemény gróf *Kurznál Magaz. II. 3. 370. l.* Podiebrád cseh királynak két Henrik nevű fiát ismerjük. *Diplom. Boh. Siles. Sommersbergnél I. d. 933. l.* Fridrik braundenburgi határgrófnak két fiát hívták Fridriknek. *Aeneae Sylvi Comment. in Panormitam XII. könyve. XXIX. fejt. Ugyanő Frchernél e. h., II. d. 79. l.* Naclerus *Gen. XLVIII. 942. l.* A Leiningeni grófok közt a XIV. században két Fridrik nevű édes testvér fordul elő. *Gudenus, Dipl. Anec. 647. 658. 674. 685. és 693. l.*, valamint Bienecki gróf is Filep néven a XV. század közepén. *Gudenus e. h. 395. 417. stb.* Schlesienben az ülsi fejedelmek közt két Kourád egy testvért találunk, kik közül megkülönböztetésül az egyiket feketének, a másikat fejérnek nevezték. *Diplomat. Boh. Siles. Sommersbergnél I. d. 1035. és 1049. l.* *Eschenlöer I. d. 79. l.* Franczthonban Crouí Jánosnak két János fia volt a XVI. század elején, egyik közülök Sz. János vitéze. *Érdy. A Crouy nemz. XV.*, ki ezen ok nélkül akadáva föl azt véli, hogy az utolsó, nevét a szerzetbe léptekor vette fel. Wassily muszka nagy fejedelemnek (1462) két András fia említették. *Karamsin V. 285. l.*, sőt Skothonban hárman, Jakab Douglasi gróf, Jakab Hamiltoni és Jakab Livinstoni lordok, mind nagy szerepet játszott férfiak a XV. században, édes testvérek voltak. *Henry Hist. of Great Brit. IX. 351. l.*

²⁾ Zsigmond 1434. 1435. és 1437-ről kelt okleveleiben, *Extract. Diplom. Anolz. XXII. csomó. 6. 13, és 24. szám.* Valamint Albert adománylevelében is 1439. *Ugyanott XXII. cs. 30. szám.* és *Fejér XI. 260. l.*, és Ulászlóban 1440. Lásd okleveles gyűjteményünket.

két testvér osztozott ¹⁾, mert igen jól tudjuk hogy névből, birtokot következtetni nem lehet; az osztálynak pedig a két testvér közt nyoma nincs. De azt mégis már ezek szerint nyilván és bízvást elmondhatjuk, hogy a kormányzó nem volt első, ki a Hunyadi nevet felvette, hanem azt atyja után örökösödés által nyerte, és hogy ezen név már azelőtt sem volt hazánkban ismeretlen. De ennél még többre is jogosít egy újabb időben felfedezett oklevél ²⁾, melly szerint Zsigmond 1409. Hunyadi János atyját és osztályos rokonait megajándékozta Hunyad helységével, még pedig új adomány czíme alatt ³⁾; mi kétségen kívül oda mutat, hogy már Hunyadi János ősei is birtokában voltak ezen jószágoknak, és így annak családja már több nemzedékeken keresztül a magyar birtokos nemesek sorába tartozott.

Nem czáfolhatja meg magyar eredetét, melyet az eddig mondottak szerint családjának régi nemes birtokából Hunyadon és nemzójének Hunyadi családi nevéből nem minden alap nélkül következtetünk ⁴⁾, annak Buth ⁵⁾ és Voyk,

¹⁾ *Három értek. Kazinczy II. 33. l.*

²⁾ Ezen igen nevezetes oklevél azon anspachi oklevelek közt van, mellyek József császárnak ajándékoztattak, és így jutottak előbb a bécsi császári, később a budai magyar kamarai levéltárba. Említés van róla ezen levelek lajstromában, mind abban melly gróf Teleki Sámuel nagy könyvtárában Maros-Vásárhelyt létezik, mind azon bővebben, melly Jancsó Imre erdélyi udvari titoknok, később magyar ministeri tanácsnok birtokában volt és a melly becses gyűjteményével együtt a magyar-nemzeti academiába jött át. Az elsőből adta ki kivonatát *Fejér XI. 484. l.*, bír magát az oklevelet egész terjedelmében már előbb közölte volt. *Fejér. Cod. Dipl. X. VIII. 493. l.* Később megint kiadta *Fejér, Hunyadi 32. l.*

³⁾ Hibázik tehát az árván született László király Déváról és Görvényről szóló adománylevelében azt mondván Hunyadiról: prima sub Sigismundo haereditate in hoc regno nostro donatus fuerit. *Spiess, Aufklaer. 268. l.*

⁴⁾ Hunyadinak magyar eredetét több honi íróink állítják. mint *Buddai Ferencz II. 244. l. Aranka e. h. Péczeli II. 215,* és *Kazinczy, Tud. Gyűjt. 1818. I. 39,* és *kör. l.*, ki nem kis magabiztonsággal mondja *47. l.* „Csudálkozom, hogy rajtam kívül még senki sem jött arra a gondolatra, hogy a czímer szülte a' Heltai által beszélt regét stb.“

⁵⁾ *Fejér, Genus etc. Joh. Hunyadi 299. l.* azt mondja, hogy a

mint némelyek gondolják, oláhos neve; mert ez mind a ket-
tő hihetőleg keresztnév, és a magyaroknál sem volt egé-
szén ismeretlen. Saroltának, Szent István hugának, másod-
dik férjétől, kinek neve nem tudatik, Bult vagy But nevű
unokája volt ¹⁾; vak Béla király egyik hív tisztje Bud ne-
vet viselt ²⁾; a XIII. században a Pozsony vármegyei ne-
messég közt előfordúl a Buthe ³⁾ név; hazánkban egy e-
gész nemzetség létezett Buto vagy Butoe nevezet alatt,
mellyből származtatja Kerchelich a Nádasdiakat ⁴⁾; az er-
délyi vajdák sorában olvassuk Iktári Bethlen Buthi Domok-
ost ⁵⁾; Budfalva pedig még ma is létezik hazánkban ⁶⁾. Szent

Buth név oklevelekben nem fordul elő, mint Hunyadi János atyjának
neve, és így Bonfin, Heltai és Cornides Dániel ezeknek hitele ellen
tették azt a Voyk név mellé. Bár tagadnunk nem lehet, hogy a Buth
név oklevelesen nem fordul elő: úgy mégis Fejér következtetése egy
kissé merész; mert még abból, hogy oklevelekben, melyek azonki-
vül is nagy részint csak kivonatokban szállottak ránk, e név nem
említetik, épen nem következik annak nem létezése. Hol a kereszt-,
hol a vezeték-nevek elhallgatása igen divatozott a XV. században,
mint ezt számtalan oklevelekből lehetne bizonyítani.

¹⁾ *Budai Ferencz I. 51. l.* Ettől származtatja az Ápafi nemzetséget
Ugyanő 52. l. Alkalmassint erre vitetik egy levél, hol előfordul Ko-
ros filius Bod Comitit parochialis Zaladiensis — — — et filii ipsius
Bethlem et Echa. *Fejér, Cod. Dipl. II. 81. l.*

²⁾ *Turóczi II. rész, 64. fejt. 143. l.*

³⁾ Cosmam, Casimirum et Buthe fratres suos, 1287. *Fejér, Cod.
Dipl. VII. d. 2. köt. 114. l.*

⁴⁾ *Kerchelich, Hist. Eccl. Zagrab. Praef. 2. l.*

⁵⁾ *Három érték. 51. l. Béliára, Erdélyi nemzeti törvények, I.
rész, 186. l.* utalva. Itt azonban, valamint az egész munkában nincs
erről említés; de mondja ezt Cornides is felebb említett levelében.
Katonánál VII. d. 11. l., valamint *Budai Ferencz I. 396. l. Ho-
dor, Doboka vármegye 53. l.* mind ketten vajdaságát 1452-re tévén.
Bethlen Domokos alvajda levele 1469. előfordul *Kemény József
gróf Notit. Capit. Alb. Transylv. I. 183. l.* A Bot mint keresztnév
Németországban sem volt ismeretlen. 1487. találjuk a német vagy
porosz vitézek közt Bot von Eulenberget. *Voygt. VIII. 150. l.
jegyzet.*

⁶⁾ *Horráth Istrán, Pest német nevéről 57. l.*

István továbbá keresztelése előtt Voyknak neveztetett ¹⁾; Csolnokosi Voykról már felebb is volt emlékezet ²⁾; Voyk helysége a felső vidéken létezett ³⁾, valamint a Voyk-falvi nemzetség is ⁴⁾. Nagyobb baj van azon nevekkal, melyek Zsigmondnak Hunyadvár iránti kevéssel ezelőtt említett adománylevelében fordulnak elő. Itt nevezetesen Voyk atyja Serbének, testvérei Magosnak és Radulnak, atyatestvére megint Radulnak neveztetnek ⁵⁾. A Magos név nem csak hangzására nézve egészen magyar, hanem hazánkban divatos is volt ⁶⁾; és így felebbi állításunkat csak erősíti. Ellenben a Serbe név idegen hangzású, a Radul pedig valószínűleg oláh. De ne feledjük, hogy ezen oklevél eredetileg nem ismeretes és már az olvasásban is történhetett tévedés, hogy hazánkban az idegen keresztnevek a legtörszökösebb magyar családokban divatoztak és divatoznak még ma is; — valóban, ha biztosan lehetne ezen körülményből a családok nemzetségét következtetni, majd nem maradna magyar előkelő család; hogy a Hunyadi családnál ez annyival inkább megtörténhetett, mivel az oláhok közt lakott és különösen az oláh vajdakkal, kiknél a Radul név igen gyakran előfordul, némi öszveköttetésben állott.

¹⁾ Merseburgi Ditmár, Leibnitz Scriptor. Brunsv. I. 360. l. *Horváth Istv. Tud. Gyűjt. 1836. VI. III. l.* Az, hogy, mint Horváth megjegyzi, ezen Vaic szó nem magyar hanem szláv, és annyit tesz, mint Adalbert, nem változtat a dolgon, elég az, hogy nem oláh szó.

²⁾ *12 lapon.*

³⁾ *Fejér, Cod. Dipl. VIII. d. V. köt. 72. l.*

⁴⁾ Petrus, filius Faldrech de Voykfa. *Fejér c. h. IX. d. IV. köt. 88. l.*

⁵⁾ *Fejér, Cod. Dipl. X. IV. 192. l. és Hunyadi 32. l.*

⁶⁾ *Horváth Istv. Magyar nemz. 60. l.* a váradi regestrumból és oklevelekből megmutatja, hogy volt hajdan hazánkban egy Szenté Magos törzsökös magyar nemzetség. Magascenzi Magas János 1432. előfordul mint Tolna megyei alispán. *Fejér. X. VII. 447. l.* Hunyadi János 1452. kelt levelében Tetétlen helységét a' Magos és Kécz nemzetségeknek adományozza. *Tudom. Tár, új foly. XII. 258. l.*

Kerchelich ¹⁾ és utána Aranka ²⁾ azzal, hogy Hunyadi családja magyar volt, nem elégsznek meg; hanem még azt is bizonyosnak tartják, hogy a kormányzó atyja a Hunyadi Székely családból vette eredetét ³⁾. Azonban egy illy családnak még létezése is bizonytalan, annyival kevésbbé van bebizonyítva az, hogy ebből vette volna Hunyadi eredetét; mert azon oklevélről, mellyet az elsőre nézve Aranka említ, azt sem tudjuk, hol létezik és honnan vette ő ebbeli tudományát ⁴⁾; a másodikra nézve felhozott oklevél pedig a józan critica vizsgálatait nem állja ki. Ez a zágrábi és varasdi nemeseknek egy panaszos levele a magyar országgyűlés előtt 1447-ben, némelly jószágok hatalmas elfoglalása miatt, állítólag a kormányzó ellen, mellyben az mindjárt a bevezetésben Hunyadi Székely Jánosnak neveztetik, és a mellyet Kerchelich ad elő ⁵⁾. Honnan, eredetiből vagy másolatból, és micsoda másolatból vette ezt? nem mondja a tudós férfi s így annak hitelességét

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1) *Kerchelich, Notit. praelim. 270. l.*

2) *Három értek. 7. l.*

3) Aranka, a Hunyadi erdélyi magyar nemes származásának legtüzeesebb védlője, bizonyosnak állítja az említett helyen még azt is, hogy ezen Hunyadi Székely nemzetség azon székelyektől veszi eredetét, kiket István király Arad vezérlése alatt Hunyad vármegyébe szállítatott a határok őrzése végett és a kik, mint kenézek (sculteti, előljárók) ezen vidéket oláhokkal telepítették meg. Ez ugyan nem lehetetlen, de bebizonyítva nincs; mert a mit ennek folytatában Tewrewk József, a három értekezés kiadója, mond b. Naláczinak szava után, hogy t. i. egy erdélyi úr birtokában látta volna egy 1378. kelt oklevelét Lajos királynak, mellyben egy Székely Voykról volt emlékezet mint hunyadi birtokosról, melly azonban tulajdonosának több holmijével elégett (*Három ért. Bevezetés. XIX. l.*), magában sem sokat bizonyítana; de különben is, bár azt *Fejér, Hunyadi 33. l.* ellátszik fogadni, csak mendemondán épül.

4) *Aranka, Három értek. I. l.* mint már felebb látók, a budai káptalannak egy 1331-ről szóló oklevelében állítja olvashatónak Hunyadi Mihályt, Hunyadi Székely János fiát.

5) Ezen panaszos levél kérdéses eleje így szól: Noveritis, quod Magnificus Joannes de Zekelde Hunyad Gubernator Regni Hungariae. *Kerchelich, Notit. praelim. 270. l.*

kétségbe hozni annál könnyebben lehet. Az itt előadott panasz Hunyadi kormányzót semmikép sem illetheti, mert ez ezen egész évben az ország kormányával elfoglalva, Tótországban, hol sem birtoka sem családi összeköttetése nem volt különben is, nem fordult meg és így a kérdéses hatalmaskodásokat nem követhette el: de illethette és bizonyosan illeti is Zékely Jánost, Hunyadi rokonát, ki mint tudva van és mi is alább meglátjuk, ezen évben küldetett le, mint tótországi bán, egyenesen ezen két panaszt tevő nyakas és a Cilleiekkel tartó vármegyék megzabolozására; ez tehát erővel lépvén fel könnyen adhatott alkalmat a vádra. De hogy a panasz valósággal is ellene van intézve, bizonyítja a levél további folyama, hol mindenütt a Zékely név magára fordul elő. Helyesen jegyzi meg tehát Katona, hogy a levél elején hibának, gyaníthatólag a leírásban történtnek, kell lappangani; talán némely szavak maradtak el és ott Zékely Jánosról, mint Hunyadi János kormányzó rokonáról, van szó¹⁾, annyival inkább, mivel a kormányzó sem íróknál sem oklevelekben nem fordul elő Zékely név alatt²⁾. Azon régi apróságok, melyek Aranka véleményének közretétele óta Erdélyben előkerültek és a kormányzót Hunyadi Zékelynek nevezik³⁾, igen gyanúsak, sőt akár a munkát, akár és különösen a betűk alakját tekintve későbbi gyártásnak mondathatnak. Ker-

¹⁾ Katona, *Hist. crit. stirpis mixtae. VI. d. 535. l.* így gondolja az említett szavakat kiegészíthetőknek: magnificus Joannes de Zekel consanguineus Joannis de Hunyad Regni Gubernatoris.

²⁾ Ezt már megjegyezte Katona *e. h.*

³⁾ Két ilyen úgy nevezett régiségnek ismeretségébe volt alkalman jutni, az egyik egy balzsamtartó kis csont edényecske, mely nem régiben Hunyadon találtatottnak mondatik és idősb Jankowich Miklós úr, ki maga is kételkedett annak hitelessége iránt, birtokába jutott illy körülírással: „Joannes Zekel de Hunyad Regni Gubernator; a másik Hunyadi feleségének Erzsébetnek életánsoutra metszett képe, melyet néhai idősb b. Jósika Jánosnál láttam, illy hátírással: Ad similitudinem M. ac. G. F. Elis. Zilaaghi de Horoghzegeh, conj. summi viri Vay. Joh. Zeeckel d. Hunyad F. O. Venetus op. man.

chelich ¹⁾ és utána Aranka ²⁾, állítások bővebb támogatására felhozzák még azt is, hogy ezen épen most említett Zékely János bán, ki a rigómezei ütközetben esett el ³⁾, a kormányzónak rokona volt és Hunyadinak is nevezetett. De ő ennek nővére fia lévén ⁴⁾, ebből sokat nem következtethetünk; az pedig, hogy ő valaha a Hunyad névvel élt volna, helytelen állítás ⁵⁾. E mellett tudjuk hogy ezen kér-

¹⁾ Kerchelich e. h.

²⁾ Aranka, Három értek. 14. l.

³⁾ Turóczy IV. könyv. 47. fejt. Schwandtnernél II. d. 261. l.

⁴⁾ Engel, Gesch. von Ung. III. 132. l. e részben hivatkozik Istvánfira, de én ezen helyet feltalálni nem tudtam. Azonban ezt nyilván mondják róla *A cillei grófok érkönyve Hahnnál II. 706. és 709.* valamint *in Annal. Styriae III. 85.* és Székely Tamásról, ennek testvéréről *Dlugoss, XIII. könyv. 51. l.* Igaz, hogy *Turóczy e. h. 46. fejt. 260. l.*, mire *Kerchelich Notitia praelim. 270. l.* és *Hist. Episc. Zagrab. 174. l.* igen nagy súlyt látszik helyezni, őt csak a kormányzó rokonának (consanguineus) mondja; de ezen közönséges kifejezés az anya utáni rokonságot nem rekeszti ki. Igaz továbbá az is, hogy *Chalkondylasz*, vagy *Chalkokondylasz* (mint neve a legújabb bonni kiadásban Bekker által ki van javítva) deák fordítója *Script. Byz. VI. d. 148. l.* őt Hunyadi patruelisának mondja; de itt a görög ἀδελφιδούς, mellyel Chalkokondylasz él, önkényesen van fordítva, miután a görög nyelvben a rokonság kényesebb megkülönböztetései körülírás nélkül épen olly kevésbé fejeztethetnek ki, mint a magyarban, és az ἀδελφιδούς nővér maradékát épen úgy jelent, mint flutestvérét; de különben is az említett hazai vagy hazánkhoz közelebb álló írók több hitelt érdemelnek.

⁵⁾ *Kerchelich, Notit. praelim. 207. l.* és utána *Aranka e. h. 14. l.* azt mondják ugyan, hogy Istvánfi szerint ezen Székely Jánost az oláhok és ráczok Siculának, a magyarok másként Hunyadinak is nevezték. A hely, hol Istvánfi ezt megjegyzi, Kerchelich által nincs kijelelve és én azt a leggondosabb olvasás után sem tudtam felfedezni ismeretes munkájában; úgy hogy annak ott létezését méltán kétségbe hozom. *Aranka e. h. 13. l.* és hihetőleg utána, bár róla nem emlékezik, *Fejér, Hunyadi 298. l.* azt állítják, hogy ezt Istvánfi Turóczyinak az említett XLVI. fejezetben előforduló szavaira jegyzi meg, mint különösen Aranka állítja. saját példányába a levél tiszta szélére saját kezével. Honnan vették ezen tudósaink állításaikat, nem tudom; mert Kerchelichnél, ki első kütfő marad e részben, annak nyomába nem tudtam akadni, ők pedig azt felfedezni elmulatták.

déses Zékel család mindig Szent Györgyi¹⁾ vagy Kövendi²⁾ előnévvel élt.

Ha már nem elégedhetünk meg a Hunyadi névvel, és ezt előnévnek téve, más vezetéknevre múlhatatlan szükségünk van: inkább fogadhatjuk el az Oláh nevet, melly alatt mind Hunyadink atyja³⁾, mind ő maga⁴⁾ több oklevelekben fordul elő, s a melly valamint egy felől eredhetett onnan, hogy családja közönségesen oláhnak tartatott, úgy más felől ezen véleményre igen könnyen alkalmat is szolgáltatathatott⁵⁾. Ezen névnek későbbi elmaradásán nem akadhatunk fel, miután még ma is vannak számos családjaink, mellyek vezetékneveik elhagyásával előneveikkel élnek ezek helyett.

Az eddig mondottakhoz képest szinte bizonyosnak mondhatjuk, hogy Hunyadink mind atyjára mind anyjára néz-

Elöttem Istvánfiak jegyzetei Thurócziira ismeretlenek, nyomtatásban nem jöttek ki; de arra sem emlékezem, hogy azokról valahol, kivévén Fejért és Arankát, valamit olvastam volna.

¹⁾ *Kerchelich. Hist. Eccl. Zagrab. 174. l. Kaprinai c. h. II. 8. 68. 182. 434. II.* Ezen most említett tudósunk Diplomatica Historiájának csak két darabja jött sajtó alá, mint tudva van, a harmadik a könyv-vizsgálat miatt nem jelenhetett meg; a kézirat köz hír szerint a K. fejérvári Batthianyi könyvtárba jött; meg van-e még ott, nem tudni. *Fejér, Cod. Dipl. VIII. 2. l.*

²⁾ *Budai Ferencz, Polg. Lex. III. d. 288. l. és Kállay, a Székelyekről, 281. l.*

³⁾ Albertnek 1439. kelt leveleiben. *Extract. Dipl. Anolz. XXII. cs. 30. szám,* mint felebb látók.

⁴⁾ Az Anspachból József császárnak küldött levelek közt három fordul elő 1434, 1435. és 1437-ről, mellyekben maga Hunyadi, a későbbi kormányzó így fordul elő: Joannes Olah, filius Voyk de Hunyad. *Eder, Obserr. in Felmer 62. l. Hasonl. Extr. Dipl. Anolz, XXII. 6. 13. és 24. számai,* mint felebb látók.

⁵⁾ A német születésű Hahn Ulrik 1471. Romában könyvnyomó intézetet állítván fel, nyomtatványaiiban az idegen helyen, az akkori szokás szerint, német nevét deákra fordítá és magát Gallusnak nevezé; ezen név a környülményekkel ismeretlen Campanust arra bírta, hogy őt munkáiban francziának hirdesse, mit mások is megtettek. *Gualter II. d. 938. l.*

ve valóságos sajátunk; valószínűnél talán többnek, hogy a már előbb virágzott Hunyadi családnak ivadéka, melly alkalmasint Oláh vezetéknevvel is élt; kétségen kívülinek, hogy már ősei birtokos magyar nemesek voltak, a holló czimerrel a magyar királyok adományából éltek, és különösen már atyja, érdemei tekintetéből, megkülönböztetett, Zsigmond király figyelmét magára vonta és mint lovag udvarába vétetett fel. Berekesztésül vessünk még egy tekintetet születése helyére, idejére és ifuságára; az utolsó különösen még állításunk bővebb bizonyosságául vagy legalább fölvilágosításaául szolgáland.

Adataink születése helyére nézve igen határozatlanok. Hazai iróinknál ebben is a Corvin nevezet, a holló czimer, tűnik ki mint vezérfonal. Liszt egyenesen azt mondja, hogy ő egy Piatra da Corvo vagy Hollókő nevű oláhországi várban jött a világra, mellyet Oláh Miklósnak elei bírtak ¹⁾. Oláhországban keresi születése helyét Heltai is; ő ezt Hollósnak ²⁾, Corvinnak nevezi Bonfin ³⁾, mellyet Kaprinai, Georch Illés, Fejér, Hollós helységének tartanak Erdélyben nevezetesen Hunyad vármegyében ⁴⁾, hol azonban illy nevű helyet sikeretlen keresünk. Egyedül Chalkokondylasz mondja a régiebbek közül azt nyilván, hogy a kormányzó Erdélyben született, még pedig Hunyad városában ⁵⁾. Ez a legvalószínűbb az eddig mondottakhoz képest, annyival inkább mivel Janus Pamponius neki írt sír-

¹⁾ *Adnotat. ad Bonfin. Korachichuál Scriptor. min. I. d. 335. l.*

²⁾ *Magyar Krónika CXII. r. I. d. 338. l. Hollesesnek Chron. Cilley Num. 1. 2. Annal. Styriae. 78. l.*

³⁾ *III. tíz. IX. könyv. 371. l. Hasonl. Chron. Fuchs I. 29. l.*

⁴⁾ Kaprinai, *Hist. Diplom.*, ki szerint az ma pusztá. *Fejér, Hunyadi 301. l. Georch e. h.* Innen vette Corvin nevét. *Fejér e. h. 259. l.*

⁵⁾ *Patria fuit Choniatae sive Huniadi Ardelii oppidum. Script. Byz. XII. d. 106. l.* így áll ugyan a deák fordításban, de ez hibás; mert az eredeti szavak ezek: ἀπὸ Χωνιάτης πόλεως Ἄρδελιου, minek tiszta értelme ez: Hunyad városából Erdélyben; a fordító (zürichi Clauser Konrád) vagy hanyagságból, vagy mivel

iratában némi költői homályban¹⁾, Cuspinianus tisztán csakugyan Hunyadon²⁾, Wrancsics Antal pedig Hátszegén³⁾, és így megint Hunyadhoz közel születettnek mondják őt; de atyja, mint mindjárt bővebben előadandjuk, hosszash ideig tartózkodván Oláhországban is, Liszt és Heltai előadása is lehetséges és így azt egyenesen elvetni nem merjük.

Mikor jött hősünk a világra, meghatározni megint nem könnyű. Az egykorú írók erről mélyen hallgatnak, a későbbiek pedig állításaikban igen megoszlanak; de ezeknek bizonyosságait nem adván elő, nagy hitelt nem is érdemelnek. Gualter⁴⁾ és utána Fejér⁵⁾, 1390 mart. 29-dikére, Kaprinai, említett missionariusának előadása szerint, csakugyan 1390-re⁶⁾, Heltai⁷⁾, Pethő⁸⁾ és Engel⁹⁾ 1393-ra, Curaeus¹⁰⁾ és Palma¹¹⁾ 1394-re, Besser¹²⁾ 1401-re,

kétkedett, hogy Erdélyben van Hunyadváros, az eredeti értelmének elferdítésével a város *Χωνιάθη* nevét a későbbi kormányzó Hunyadi *Χωνιάτης* nevével cserélte fel.

1) Joannes jacet hic, Turcarum ille horror in armis,
Ille gubernatae gloria Pannoniae.

Hunyadium creat hunc, Comitem Bistricia sumit,
Nandoris Alba rapit, nunc tenet Alba Julae.

Budai Ferencz. II. 274. l.

2) *Czwittinger, Spec. Hung. Lit. 109. l.*

3) *Korachich, Script. min. II. 106. l.*

4) *In Chronico Magno I. d. 1223. l.* Ez egyedül határozza meg napját is; azonban meg kell róla jegyeznünk, hogy időszámításában töméntelen hiba van, és miután a XVII. század végén élt, csak akkor lenne állítása elfogadható, ha hiteles kútfőt nevezne, vagy mi azt feltalálhattuk volna.

5) *Code.r Dipl. VIII. 2. VII. később, Hunyadi, 260.* közel négy évvel előbb teszi születését.

6) *Fejér, Cod. e. h. VI. l.*

7) *Magyar Krónika I. d. CXII. r. 338. l.*

8) *Krónika 71. l.*

9) *Geschicht'e von Ung. II. 188. 189. l.*

10) *Annal. Siles. 135. l.*

11) *Notit. rerum Hung. II. d. 317. l.*

12) *e. h. 14. l.*

Baksai ¹⁾ 1425-re teszik születését. Ha meggondoljuk, hogy Hunyadi már Zsigmond halála és így 1437 előtt, minden nem fényes származása mellett, nevezetes ember volt, és így ekkor igen fiatal nem lehetett; hogy halálakor 1456., mint már felebb is megjegyzök, nem volt ugyan idős ²⁾, de mégis már 1448. saját vallomása szerint a hatvan évet meghaladta volt ³⁾: hősiünk születése idejét nagy esalódás nélkül 1387 körül tehetjük.

Az írók Hunyadi ifúsága történeteinek előadásában megint különböznek. Chalkokondylasz szerint katonai pályáját Rácországban kezdette a fejedelmi udvarban. Itt egy nagy vadászat alkalmával a fejedelem ohajtására egy rendkívül nagy farkast üzőbe vétén, azt vizen szárazon fárádhatalanul mind addig űzte, míg végre elejtván, bőrével neki kedveskedheték. Ezen tettéből már akkor is megjövendölé kegyes ura, melly nevezetes ember válandik egykor belőle. Némellyek, így folytatja a görög író előadását, azt is vitatják, hogy még azelőtt Alinak, Brenezis fiának, szolgálatában lovagvezér lett volna; de ezt hinni nem lehet, mert itt meg kellett volna törökül tanulnia ⁴⁾. Ha ezen előadást Turóczyéval és Bonfinéval egyhangzatba kívánjuk hozni: csak ezután jöhetett ő Oláhországba, s hozhatta őt, mint apródot, onnan magával hazánkba Zsigmond király, kinek udvarmestere, alkalmasint Újlaki Miklós alatt szolgált ⁵⁾, és

¹⁾ *Chronol. Reg. Hung. 686. l.*, ki őt kormányzónak lett választásakor (1446) huszonegy évesnek mondja.

²⁾ *Turóczy, Chron. IV. rész. LVI. fejt. 274. l.*

³⁾ Jam supra sexaginta numeramus annos. Joh. de Zredna Epist. XXXV. *Schwandtnernél II. 53. l.*

⁴⁾ *Chalkokondylasz, Script. Byz. XII. d. 16. l.*

⁵⁾ *Bonfin, III. tiz. IV. könyv. 304. l.* azt mondja, hogy sub Hungaro Halae (aulae?) Praefecto szolgált egykor és ő Mátyástól magától gyakran hallotta mondani, ennek fiát látván: ezen ifu atyja alatt szolgált hajdan atyám és alatta félt legelőször a százados parancsától. Ki volt ezen Halae, vagy mint *Katona c. h. VIII. d. 18. l.* véli, alae, vagy pedig, mint mi gyanítjuk és talán nem egészen alap nélkül, Aulac Praefectus, bizonyosan megmondani nem tudjuk;

még későbbre mehetett a Csákiak ¹⁾, Csanádi Ferencz, — kit és feleségét ő még a későbbi időkben is szüléi gyanánt tisztelt, általok nem mint szolga, hanem mint a család tagja, tekintetvén, — és Demeter zágrábi püspök ²⁾ szolgálataiba ³⁾. Innen megint a Zsigmondéba kellett visszamennie s őt Olaszországba kísérnie, hol Filep milanói fejedelemnél vett szolgálatot és két egész évet töltött nála ⁴⁾. Azután hazájába visszatérvén, a törökök ellen kezdte harcolni. Már ekkor egy zsákmányzó beütés alkalmával nagy gazdagságot szerze magának, többnyire Zsigmond udvarában tartózkodék és szép táncza által is megkülönbözteté magát ⁵⁾.

Katona Csanádi Ferencznek gondolja, mi azért véltük Ujlakinak mondhatni, mivel az egykorú Capistrai szerint, III. Kallixt pápához írt levelében *Waddingnál XII. d. 373. l.* ez alatt is szolgált. Ezt Bonfin név szerint ugyan nem említi, de ennek fia Lőrincz Mátyásnak igen kedves embere lévén, előadása igen is illik rá. *Fejér, Hunyadi 260. l.* kételkedik rajta, hogy Hunyadi Ujlaki alatt szolgált volna, mivel így véleménye szerint Ujlakinak Hunyadinál legalább 15 évvel idősbnek és így, midőn megholt (1472. ?), legalább száz évesnek kellett volna lenni; de ha meggondoljuk, hogy Ujlaki egyike volt legelőkelőbb nemeseinknek, és így igen jókor juthatott vezérségre, a sokkal szegényebb sorsu Hunyadi nála mint ifiabbnál is szolgálhatott.

¹⁾ Csáki László vajda udvarában *Budai Ferencz* szerint *I, 493. l.*, Csáki Miklós csakugyan erdélyi vajdáéban, mint *Fejér* állítja, *Hunyadi 261. l.*, hol még azt is mondja hogy az épen 1409. történt, minden bővebb adat nélkül. Mi érdeemesnek nem tartjuk bővebben vitatkozni, de életidejét véve, az utólsóthihetőbbnek tartjuk.

²⁾ I. Lajos Demeter zágrábi püspököt Széchi Miklós bán társaságában 1376. küldötte némelly törvényes dolgok elintézése végett Erdélybe. *Fejér X. III. 296. l.*; alkalmasint ekkor ismerkedett meg Hunyadi apjával.

³⁾ *Bonfin e. h.* — *Gibbon Decline and Fall of the Romain Empire XII. d. 161. l.* Comminesre Mémoires Liv. VI. chap. 13. utalva hibásan állítja, hogy itt neveztetett fejér bajnoknak. *Commynes e. h.* az én kiadásom szerint *CCLXV. levél*, csak azt mondja róla: le valliant chevallier blanc de la Vallaquie, és ezután mindenütt hol róla szól. Chevalier blanc-nak nevezi.

⁴⁾ *Bonfin. III. tíz. IX. könyve, 371. l.*

⁵⁾ *Ugyanő ugyanott.*

A' Cillei évrájs állítása szerint a Cillei grófok udvarában is szolgált mint alvezér ¹⁾).

Ha már ezen különböző adatokat, a hihetőség szerint egymás után sorozva, összevevesszük; ha meggondoljuk, hogy Demeter 1375 és 1379 közt volt zágrábi püspök, mint ezt felebb is megjegyzők: lehetetlen azok hitelességét kétségsbe nem hoznunk, vagy azon gyanúra nem fakadnunk, hogy azokban két nemzedék fordul elő és az apa a fiúval összekevervék. Az utolsót gyámolítja még az is, hogy a kormányzó apja is katona volt, mint felebb megmutatók, és őt magát is Turóczi és Bonfin szerint Zsigmond ennek híréért hozta magával Oláhországból ²⁾. Egyébiránt mit kelljen mind ezekből az apának, mit a fiúnak tulajdonítani, elhatározni bajos. Hogy a szerb királynál nem maga Hunyadi János szolgált, hogy Demeter zágrábi püspöknél is nem ő, hanem inkább atyja, tett szolgálatot, a felebbiek szerint kétséget nem szenved ³⁾; hogy végtére atyja Oláhországban is megfordult, a körülmények hihetővé teszik. De akármit legyenek is mindezek, annyi bizonyos, hogy Hunyadi állandóul királyi szolgálatba lépven, Zsigmondot koronáztatása alkalmával Frankfurtba kísérte, a eseháborúban vele részt vett ⁴⁾ és nem soká a királyi tanács-

¹⁾ *Chron. der Grafen von Cilli. Hahnul. II. d. 704. l.* Hasonl. *Chron. Cill. Num. 3. Annal. Styriae. 78. l.*

²⁾ *Turóczi III. VI. r. XXX. fejt. Bonfin III. tíz. IV. könyv. 304. l.*

³⁾ Ezt mellesleg mondja *Kerchelich, Notit. praelim. 270. l.*, mint azok véleményét, kik atyját Erzsébet, I. Lajos király neje és Scaliger János természetes gyermekének tartják. Ebből *Fejér, Hunyadi 304. l.* azt csinálja, hogy már Bonfin sem mondja, miként maga Hunyadi, hanem hogy atyja volt Demeter zágrábi püspök szolgálatában, mint ezt már *Kerchelich e. h.* megjegyzi.

⁴⁾ *Successive itaque fide devotisque obsequiis praefato avo nostro sive pro susceptione imperialium infularum seu pro reparandis ruinis Regni sui Bohemiae prodeunt inseparabiliter adhaesit. Árván született László levele a czimer iránt, Spiess e. h.*

ban is ülést nyert ¹⁾, hű szolgálatai tekintetéből ²⁾ már Zsigmond alatt fényes hivatalokat, szép birtokokat nyert, s nevezetes ember volt, bár csak Albert uralkodása alatt vergődött nagyobb fényre ³⁾ s nyerte jószágainak főbb részét ⁴⁾.

Felebb említett hasonnevű fivérének kívül voltak Hunyadnak több nővérei is. Az egyiket, Máriát vagy Marinát,

¹⁾ Nunc primum (sub Sigismundo) regiis militibus commatriculatus et successive consiliis adnotus. László adománylevele Déváról. *Spieß, Aufklaer. 268. l.*

²⁾ *Fejér, Hunyadi 262. l.* La Croixra, *Hist Turc. Schulznál I. 199. l.* utalva azt állítja, hogy még Zsigmond alatt 1437. Belgrád védelmére a törökökkel összeütvén 40,000-et közölök összevagdalt s négy vezért, kik azután Prágába küldettek, elfogott. Ugyanezt mondja *Horváth Mihály is, Magy. tört. II. 127. l. Katonára utalva XII. 789. l.* Igaz ugyan hogy a mondott évben Zsigmond seregei a törököket megverték, 40,000-et vagdolván össze, 4 vezért fogván el, és küldvén Prágába, mint ezt *Katona e. h. Bartossi* és Csereinek egy *Palmához (Herald. 77. l.)* írt levele után előadja; de itt annak hogy ekkor a sereget Hunyadi vezérelte, vagy pedig ezen fényes diadalban részt vett volna, mi nyoma sincs, sőt *Bartossi Dobnernél I. 198.* egyenesen Pongráczot mondja a magyar sereg vezérének.

³⁾ *Katona e. h. VI. d. 871. l.*

⁴⁾ Hogy Lippát, Hunyadot, Diódot és Solymost Alberttől nyerte Hunyadi, nyilván mondja egy hihetőleg 1457. kelt és reánk csak egyszerű, bár régi másában szállott körlevél, melyet *Kaprinai* után *Hist. Diplom. I. d. 207. l. Katona VI. d. 1187. l.*, ki azt a levél tartalmának bizonyossága szerint helytelenül tulajdonítja Palóczy László országbirónak, és *Fejér. XI. 260. l.* közölnek. De hogy itt Hunyadra nézve az előadás helytelen, és hogy épen olly kevésbé áll *Turóczy és Bonfin* előadása, amazé *IV. r. XXX. fej. czé III. tíz. IV. fej. 304. l.* miszerint azzal Zsigmond ajándékozta volna meg, kétséget nem szenved: mert, mint felebb oklevelesen bebizonyítottuk, azt már ősei birták és Zsigmond csak új adomány czíme alatt erősítette meg 1409., még pedig nem is az ő hanem még az apja részére. Egyébiránt átirás czíme alatt Zsigmondtól nyerte 1200 forintban Papi mezővárosát Arad megyében a Maros mellett 1434. *Extr. Dipl. Anolz. XXII. cs. 6. sz.*, később pedig 1435. Papi visszavételével és 300 forint ráfizetés mellett Komjáthi mezővárosát az egész komjáthi kerülettel, *Ugyanott 13. sz.*; ezmege erősítették 1437. *Ugyanott 24. sz.* Az Alberttől nyert fekvő jószágairól alább szólandunk.

mint ezt már előbb megjegyzők, Argyesi Manzilla az oláh vajdák vérségéből vette el ¹⁾). A második, kinek keresztneve nem tudatik, Székely János bánnak és Székely Tamás vranai perjelnek volt anyja ²⁾). Egy harmadik, Klára, csak anyjára nézve volt vele testvér, gyaníthatólag a Csolnokosiak közül, és egy oklevélben mint Dengeleghi Pongrácz vajda özvegye László, János és András fiaival fordul elő ³⁾), kik közül János hasonlólag erdélyi vajda volt Mátyás alatt. Felesége Szilágyi Erzsébet által is sógorságban volt, a magtalanul elhalt Szilágyiakat nem számítva, több

¹⁾ Oláh, Hung. XII. fejt. Bélnél Adparat. I. 23. l.

²⁾ Lásd felebb. *Fehér, Hunyadi 298. l.* azt véli, hogy ez ugyanaz volt, ki Székely János halála után mint özvegy, Chalkokondylasz bizonyossága szerint Giskra Jánosnak ajánlatott házastársúl. Azonban ez Székely Jánosnak özvegye nem lehetett, mert úgy ezen Székely János Hunyadi Jánosnak sógora lett volna, mi a felebbi adatokkal egyenesen ellenkezik. Mellyik özvegy nővére ajánlatott Giskrának, megmondani nem tudjuk; de valószínűleg, korukat tekintve, a harmadik, Klára, kiről mindjárt bővebben szólandunk. Egyébiránt hibázik az ősz, sok tekintetben tiszteletünket igénylő tudós, midőn e részben Chalkokondylaszra hivatkozik, mert ennél ugyan bajosan találja nyomát a legszorgosabb keresés után is; azonban ezen javaslatba hozott házasságról emlékezik *Dlugoss, XIII. fejt. 81. l.* Közönségesen Fejér mind ezen munkájában mind Codexében legnagyobb pontatlanságot tanúsít. Itt ugyanazon egy oklevelet majd minden változtatás nélkül, igen hamar egymás után, kétszer is adja, így péld. egy 1392-ki oklevelet *Cod. Dipl. X. II. 42. és 49. l.*, amott egy cikket kétszer olvashatunk V. szám alatt 299. l. és VI. szám alatt jelevé 305. l. kevés szóbeli változtatással. Hát még a tárgyak velejére nézve? számosakat említünk, többekről szólandunk, de mind elő nem sorolhatjuk.

³⁾ Az árván született László király egy 1456. kelt új adománylevelét következtében kiadott beigtató levelében Léta vára és tartozandóságai iránt így szól: Idem Comes Joannes (de Hunyad) — — — Dominam Claram, relictam quondam Pangratii Vayvode de Dengelegh, *sororem suam uterinam*, ac Ladislaum, Joannem et Andream filios diete Domine Clare — , valamivel alább: praefato Comiti Johanni et per eum generose Domine Clare. relicte quondam Pangratii Vayvode, *sorori sue uterine* ac Ladislao, Johanni et Andree filiis eiusdem Domine Clare stb. Ezen nevezetes, tudtomra még eddigelé

más családokkal is. Ennek egyik nővérét Zsofit ¹⁾ Wingárthi Geréb vette el, ezen házasságbóliak voltak Péter a nádor, és testvérei a bátor Mátyás ²⁾ és László, a tudós erdélyi püspök. Egy másik nővére a jószágokban gazdag Somkeréki Erdélyi János felesége volt ³⁾.

ismeretlen oklevelet munkánk végén okleveles gyűjteményünkben egész kiterjedésben adni fogjuk. *Fejér, Hunyadi 298. l.* egy 1517. kelt levél szerint, mellyben Deugelegli Pongrácz János vajda, az ifi-abb, mint Mathiae Regis Hungariae avunculus fordul elő, azt állítja, hogy ezen Pongrácz Mátyással anyjánál fogva lett volna rokonságban; de ezen későbbi, előttem egyébiránt ismeretlen, oklevél az általunk felhozott hiteles bejuttató levél ellen bizonyosságúl nemszolgálhat, és legfelebb csak annyit mutathat, hogy az akkori időben az emberek a deák nyelvben nem igen voltak jártasak.

¹⁾ *Seibert* szerint *Siebenb. Quartalschr. I. 269.*

²⁾ *Istránsi, IV. könyv. 32. l.* ugyan Geréb Péterről csak annyit mond, hogy Mátyás királynak rokona volt; de *II. könyv. 22. l.* és *III. könyv. 29. l.* azt állítja, miként Mátyás és Geréb Péter két nővérnek gyermekei (consobrini) voltak. Hasonlót mond *Bonfin* is, *Praefat. ad Phil. Kollas. Analect. Vindob. 825. l.* a két Gerébről.

³⁾ *Hodor, Doboka vármegye 74. l.*

B. C. U. Cluj-Napoca
Nr. inv. *2003/1992*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

7/5352 *SP*